

АЛЕКСАНДЪР ПУШКИН ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН РОМАН В СТИХОВЕ

Превод от руски: Димитър Хр. Петричев, 1971

chitanka.info

*Petri de vanite il avait encore plus de
cette espece d'orgueil qui fait avouer
avec la meme indifference les bonnes
comme les mauvaises actions, suite
d'un sentiment de superiorite peut-etre
imaginaire.*

Tire d'une lettre
particuliere

ПОСВЕЩЕНИЕ

*Не с мисъл гордите да славя,
да забавлявам с пищен слог —
аз бих желал да ти представя
на вярна дружба скъп залог,
достоеен за душа прекрасна,
душа, изпълнена с мечта,
с поезия и мисъл ясна,
с висок стремеж и простота.
И тъй, вземи с ръка пристрастна
творбата с пъстри стихове,
тук шеговити, там печални,
простонародни, идеални —
било в безгрижни часове,
било в безсъници родени
през ранни и през късни дни
от ум със хладни наблюдения
и от сърце с горчивини.*

ГЛАВА ПЪРВА

*И жить торопится, и чувствовать
спешит*

Кн. Вяземский

I

Човек на честни, строги нрави,
щом вуйчо падна на легло,
да го почитам ме застави,
и по-добре не би могло...
Туй за мнозина е поука,
но, боже мой, каква е скука
да се навърташ с тъжен лик
и дни, и нощи край болник!
Какво безсъвестно коварство
е грохнал старец да тешиш,
възглавките му да гласиш
и сам поднесъл му лекарство,
„защо ли — тихо да шептиш —
по дяволите не вървиш!“

II

Тъй мислеше един безделник,
летейки с тройка в прах и зной,
по волята на Зевс — наследник
на най-заможен сродник свой.
Другари на Руслан, Людмила!
Дължа за дружбата ви мила
без предговор сега пред вас
героя да представя аз:
Онегин, мой добър приятел,
край тихата Нева роден,
де може би сте първи ден
видял и вие, мой читател.
Живял съм там и аз преди,
но оня климат ми вреди.

III

Баща му благородно мина
по службата, пиля пари,
три бала дава на година,
накрай съвсем се разори.
Съдбата пазеше Евгений —
мил палавник с очи засмени:
Madame го гледа в ранни дни,
а сетне я Monsieur смени.
Monsieur l'abbé, конте убого,
детето да не измори,
го учеше надве-натри,
морал не му четеше много
и в лятната градина той
бе често с питомеца свой.

IV

Когато в младостта метежна
на наш Евгений време бе
за блянове и мъка нежна,
изпъдиха Monsieur l'abbe.
Онегин заживя свободно.
И ето го — подстриган модно,
цял dandy в лондонски костюм
сред светския суетен шум.
Той можеше тъй благородно
на френски да се обясни,
изящно да се поклони
и да танцува превъзходно.
Светът прие го, преценил,
че умен е — и твърде мил.

V

А всеки тъй у нас е учил
какво да е и как да е;
и малко знания получил,
ще блеснеш, трудно то не е.
Онегин по преценки много
(на съдници, ценящи строго)
бе учен момък, но педант.
Той имаше щастлив талант
за всичко лесно да говори,
без много да се вдълбочи,
със вид на знаещ да мълчи,
за нещо важно щом се спори,
пред дами с хумор да блести
и да разсмива с остроти.

VI

Латински днес не е на мода,
но той го знаеше добре.
И всеки епиграф що-годе
умееше да разбере,
писмото да завърши с *vale*,
да каже: туй от Ювенал е,
да рецитира с вид превзет
от „Енеида“ някой ред.
Охота нямаше да рови
праха, покрил летописа
за миналото на света;
но анекдоти стари, нови
от древни времена почти
успял бе да запамети.

VII

Висока страст не обладал
за звуци време да пилей,
не можеше да различава
какво е ямб, какво хорей.
Той Омира и Теокрита
нападале. Четеше Смиа
и бе дълбок стопановед,
тоест — разправяше навред
с какво държавата живее
и се замогва и защо
тя няма нужда от злато,
щом простия продукт владее.
Баща му не разбра това
и все залагаше нивя.

VIII

Каквото знаеше Евгений,
аз няма да изреждам тук.
В едно той беше просто гений
и би надминал всеки друг —
и в неговата възраст млада
то бе утеха, труд, награда,
поглъщаше го по цял ден,
макар ленив и отегчен:
това бе нежната наука,
която бе Назон възпял —
страдалец, в бляскав век живял,
завършил дните си сред скука
в Молдавия, сред чужда реч
и от Италия далеч.

IX

.....

Х

Как знаеше да се преструва,
да бди, надежда спотаил,
да уверява, да ревнува,
да бъде мрачен и унил!
Ту горд, ту стихнал и покорен,
внимателен, или пък морен,
ту някак тъжно мълчалив,
ту пламенно красноречив,
в сърдечните писма небрежен!
Безумно влюбен да гори,
забравил себе си дори.
Как погледът му бе ту нежен,
ту дързък, ту като в роса —
с послушно блеснала сълза!

XI

Как можеше да удивлява,
да бъде нов и духовит,
с приятна лъст да забавлява,
да плаши със отчаян вид;
душа невинна да залъгва,
неволна ласка да изтръгва,
да проявява страст без шум,
да убеждава с такт и ум;
съчувствен поглед да усеща,
да схване първи трепет в гръд,
а сетне, дойде ли часът,
да уговори тайна среща,
да преподава в самота
уроците на любовта.

XII

Как рано почна на кокетки
сърцата да тревожи той!
Умело да разчиства сметки
със кой да е съперник свой!
С какви не думи го петнеше,
какви не мрежи му плетеше!
Но вий, мъже блажени,
вий дружахте с него. И, уви,
ласкаеше го с такт неволен Ф
обласов ученик лукав
и рогоносец величав,
и мнителен старик,
доволен в семейната си тишина
от своя обед и жена.

XIII, XIV

.....

XV

Понякога в леглото още
две-три писма му поднесат.
Какво? Покани? Светска поща —
на три забави го зоват:
тук бал ще е, там детски празник.
Що мисли нашият поразник?
Къде да иде по-напред?
Но все едно. Ще смогне вред.
Наконтен, подир час, доволен,
нахлупил шапка боливар,
върви по някой булевард —
разхожда се сред свят охолен.
И скита се така, дорде
настъпи време да яде.

XVI

В шейна се качва той. Тъмнее.
Вик: „Варда, варда!“ И сега
като прашец снегът сребрее
по бобровата му яка.
Поема, към Talon, уверен,
че го очаква там Каверин;
той влиза. Тапата лети
и вино блеснало шурти.
Поднасят roast-beef кървав, пресен
и труфли както всеки път —
на френското меню цветът;
до страсбургски пастет чудесен
лимбургско сирене. Накрай
и ананас златист подай!

XVII

За още чаши пали жажда
горещият и тлъст котлет,
ала часовникът обажда,
че почва новият балет.
На сцената законодател,
непостоянен обожател
на театралните звезди
и свой в актьорските среди,
Онегин литва към театра,
де всеки волно, от душа
посреща с браво *entre-chat*,
освирква Федра, Клеопатра
или Моина там зове,
надвикал всички гласове.

XVIII

Вълшебен свят! Там над тълпата,
на сатирата властелин,
Фонвизин, брат на свободата,
блестя с великия Княжнин;
там сетне Озеров блестеше
и със Семьонова делеше
възторзи буйни и сълзи;
там наш Катенин възкреси
Корней от прашната забрава;
там пусна в шумен, пъстър рой
пиесите си Шаховской;
Дидло бе увенчан със слава;
там зад кулиси и стени
летяха моите младини.

XIX

Къде сте вий, богини мили?
Дали сте още в оня храм?
Ако, уви, са ви сменили,
не са ви заменили, знам!
Ще чуя ли отново хора,
сред който нашта Трепсихора
се носи в полет лекокрил?
Или пред моя взор унил
ще грее сцената бездушно
и аз с досада през лорнет
ще гледам някакъв балет,
ще се прозявам равнодушно
и ще си спомням, свел чело,
това, което е било?

XX

Изпълва говор, глъчка жива
кресла, обвити в лек парфюм,
галерия нетърпелива.
Завесата се дръпва с шум.
Блестяща, с лекота въздушна,
на чародеец лък послушна,
стои в настъпил миг-покой
истомина сред нимфи рой;
с краче опряла пода, ето —
тя бавно другото върти,
и в миг — подскок — лети, лети
като глухарче над полето;
ту стан извие, ту замре,
ту — хоп, краче с краче допре.

XXI

Онегин влиза. Шум в салона;
а той, промъкнал се напред,
към ложите и към балкона
насочва двойния лорнет.
Огледа всичко, но ужасно
е недоволен: нищо свястно
сред непознатите жени.
С мъжете поздрав размени,
след туй разсеян поглед плъзна
към сцената, глава възви,
прозина се и промълви:
„Балетът вече ми омръзна,
за смяна време е дошло,
наситих се и на Дидло.“

XXII

Все още в драматични сцени
амури, дракони търчат.
А пън лакеи уморени,
завити в шубите си, спят;
в салона пляскат, тропат, викат,
освиркват, кашлят, смъркат, кихат;
не гасне още ни една —
ни вън, ни вътре — светлина;
със смъкнати юзди конете,
разтърсват сбруи и пръхтят,
покрай огньовете гълчат
колари, търкат си ръцете —
а вече нашият герой
лети, към къщи бърза той.

XXIII

Дали ще дам рисунък верен
на тихия му кабинет,
дордето моят франт модерен
е с преобличане зает?
Тук има всичко туй, което
ни праща Лондон през морето —
а пък от нас срещу това
откарва кожи, мас, дърва;
и всичко, дето прави-струва
Париж, на модата градът,
а на суетните вкусът
за неа и разкош купува;
Онегин, философът млад,
бе насъбирал от цял свят.

XXIV

На маса — вещи подредени
от фарфор, бронз и скъп метал,
лули със янтар украсени,
парфюм в шишенце от кристал,
пилички, гребени красиви
и прави ножички, и криви,
и трийсет четчици край тях,
и цял флакон със зъбен прах.
Русо (ще кажа мимоходом)
недоумявал как тъй Грим
е чистел нокти несмутим,
с нехаен вид и жест свободен.
Борец за правда, с волен нрав,
но в случая съвсем неправ.

XXV

За ноктите намира време
и някой деловит човек:
нима за навици ще вземе
да води спор със своя век?
Като Чадаев — и Евгений,
добил привички несъмнени,
във облеклото бе педант,
и, както споменах, бе франт.
Три часа — днес, тъй както вчера,
пред огледалото стоя
и ето го — със лекота
върви, подобен на Венера,
облякла се за маскарад
в премяната на момък млад.

XXVI

На тоалет последна моди
спрял погледа си в този час,
описал бих го за угода
на учения свят у нас.
Това е твърде смело впрочем,
ако реша да бъда точен,
ще трябва чужди думи пак:
жилетка, панталони, фрак;
а чувствам се пред вас виновен,
че и без туй съм украсил
с чуждици бедния си стил,
макар че в речника тълковен
надниквах нявга с интерес —
но не така постъпвам днес.

XXVII

Но да се върнем на сюжета,
да тръгваме и ний на бал,
към който вече със карета
Онегин сам е полетял.
Надлъж край къщите стъмени
стоят каляски подредени.
Фенери двойни отстрани
разливат бодро светлини
и по снега дъги извиват.
Домът, потънал цял в разкош,
блести в притихналата нощ,
но сенки мяркат се припрени —
тук женски профил, там глава
и мъж се мерне след това.

XXVIII

Онегин слезе от шейната,
премина входа — и така
затича се по стъпалата,
приглаждайки коси с ръка —
и влезе. Вътре глъч, движение,
оркестър свири с отегчение,
с мазурка всеки е зает и шум,
и теснота навред;
подрънкват лейбгвардейски шпори,
във шемет двойки се въртят,
пленителни крачка летят,
следят ги пълни с пламък взори
и в ритъма на танца жив
заглъхва шепотът ревнив.

XXIX

Във дни на радост и желания
на бал бях, както у дома:
чудесно място за признания
или за връчване писма.
Съпруже с хубава съпруга,
внимавай! Правя ти услуга —
и мойта мисъл подразбрал,
пази жена си ти на бал.
Ти, майко, колкото се може
по-строго щерката следи,
лорнета зорко дръж и бди.
А то... какво не става, боже!
Това пред всички вас признах,
че сам не правя вече грях.

XXX

Уви, в забави на провала
безбройни дни съм пропилял.
Да разрешаваше морала,
и днес отивал бих на бал.
Обичам шеметната младост
сред блясък, теснота и радост,
жените в бален тоалет,
крачката по блестящ паркет.
Но где намерил би в Русия
три чифта хубави крачка?
Ах, две плениха ме така,
че дълго помнех ги, не крия!
И охладнял, макар с тъга
насън ги виждам м сега!

XXXI

Безумецо, в кои предели
ще ги забравиш и кога?
Ах вий, крачка! Къде, къде ли
цветята тъпчете сега?
Сред неџа източна живяхте,
снега на север не допряхте,
вий стъпвахте по мек килим,
за вас привичен и любим.
И заточен в места красиви,
едва ли не забравих аз
и чест, и слава зарад вас,
и бащин край, и дни горчиви.
Но щастieto отлетя —
тъй както — вашата следа.

XXXII

Със прелестно лице е Флора,
Диана пък — с прекрасна гръд;
но най харесвам Трепсихора,
с краче — на прелестта върхът!
На взора, що на него пада,
пророчествува то награда
и мами тайно мисълта
с условната си красота.
Обичам туй краче, Елвиия,
на пир — под масата до мен,
напролет в полски кът зелен,
опряно зиме на камина,
на огледално чист паркет,
иа скален морски бряг... Навред.

XXXII

Вълните си припомням бурни,
блазе им, мислех си, блазе,
че всяка бърза да се втурне
с любов към нейните нозе!
О, как желаех сам да легна,
крачката с устни да досегн!
Не, никога на младостта
във пламъците, в буйността
не съм жадувал за целувка
и сочни устни, що зоват,
и бузи пламнали, и гръд,
която чезне за милувка —
не, никога така страстта
не ми е палила кръвта!

XXXIV

Но помня аз и друго време:
заветен блян ме увлече
и щастието ме обземе —
държа в ръцете си краче.
Това докосване пробуди
в сърцето поривите луди,
запали в него пламък нов —
и пак тъга, и пак любов...
Ала достатъчно прославях
надменните кокетки аз
с бърлива лира, с нежен глас:
страстта ни те не заслужават.
Измама крие всичко в тях:
и думи, и крачка, и смях.

XXXV

Онегин де е? Сънно муден
се връща у дома да спи.
А еква барабан. Пробуден,
градът започва да кипи.
Търговец някакъв там крачи,
припряно щъкат раздавачи,
там бърза охтенка с кърчаг,
под тях проскръзва хрупкав сняг.
Капаци шумно се отварят,
възвира глъч неукротим,
на стълбове се вдига дим;
и с бяла шапчица хлебарят,
прилежен немец,
час по час разтваря своя васисдас.

XXXVI

Но вече уморен от бала,
денят превърнал в полунощ,
спи в спалнята си занемяла
синът на леност и разкош.
Към пладне става чак Евгений.
Животът с пъстри развлечения
и днес го чака все така,
тъй както впрочем досега.
Но беше ли щастлив, изпитал
свободно в своя раи разцвет
победи бляскави навред
или наслади без насита?
И току-тъй ли при това
бе здрав и буен в пиршества?

XXXVII

Не, рано чувствата замряха,
опротивя му светски шум;
красавици безпокояха
не дълго неговия ум;
измените го умориха,
другарите го отегчиха;
не му се щеше някой път,
ако на пир се съберат,
бифтека с вино да полее
и с остри думи да соли,
когато го глава боли,
или глупеца да осмее.
И той намрази най-подир
дуел, гълчава, буйства, пир.

XXXVIII

Недъг, познат на нашто време,
от който страда не един —
хандра по руски го зовеме,
подобен на английски сплин,
го завладя полека-лека.
Да се застреля ли човека?
е, глупаво му се видя,
но към живота охладя.
Същински Чайлд Харолд, тъжовен
и мрачен влезне той в салон;
ни хорски клюки, ни бостон,
ни поздрав мил, ни взор любовен
го трогват; равнодушен, ням,
не забелязва нищо там.

XXXIX, XL, XLI

.....

XLII

О, светски своенравни дами!
Той вас заряза най-напред,
че скучен е и външно мами
салонният ви етикет.
Макар че разни дами има —
те с дарба просто несравнима
тълкуват Сей или Бентам
и все пак — скучничко е там.
А те са толкоз непорочни,
тъй горди, умни до една,
тъй пълни с трезва хладина,
тъй строги, предпазливи, точни,
тъй непристъпни въобще —
че просто да ти се отще!

XLIII

И вас, о хубавици млади,
които в мрак или мъгли,
по сънни улици, площади
отнасят бързите коли,
напусна ви и вас Евгений,
прибра се в къщи отегчен и
ирозина се веднъж и два
и взе перото след това —
да пише. Но не беше лесно
и той заряза тоя труд:
затуй не стана и прочут
сред хората с талант известни.
Аз сам към тях принадлежа.
Да съдя — ще се въздържа.

XLIV

Измъчван все така душевно,
на леността да устои,
зае се той с похвална ревност
чужд ум поне да усвои;
взе книги, чете, чете много —
но полза никаква, ей богу!
У тоз — трактат досаден, сух,
у друг — брътвеж безсмислен, кух;
у всички някакви вериги;
тук престаряла старина,
там стародавна новина.
И той заряза своите книги,
както жените, отегчен —
и ги забули с чер сатен.

XLV

Отхвърлил светските канони,
от суети преуморен,
във някогашните салони
той другаруваше със мен.
Харесвах рязката му странност,
неволната му замечтаност,
и резкият му ум студен.
Той мрачен бе, аз — озлобен.
И от живота изиграни,
познали вече всяка страст,
сърца без жар туптяха в нас.
Съдбата сляпа подигра ни
със злоба и горчивини
в онези наши ранни дни.

XLVI

Тоз, който мисли, той не може
и хората да не вини:
чувствителният се тревожи
от вече миналите дни.
Той вече се не очарова
и споменът като отрова
го пари — истински кошмар.
Но често туй придава чар
на разговора простодушен.
Онегин първо, ме смути
със своите злъчни остроти,
но скоро свикнах аз да слушах
шегите, злъчката във тях
и епиграми с мрачен смях.

XLVII

Как често в късна доба лете,
когато без луна, звезди,
бе светло над Нева небето,
край огледалните води
стояхме двама замечтани!
Предишни спомнили романи,
предишна спомнили любов,
опивахме се в порив нов
от ласкавата нощ смълчана
на лятото... И както сън
пренася млад затворник вън,
в гора, от слънцето огряна,
и нас ни водеше мечта
в началото на младостта.

XLVIII

С тъга в очите замъглени,
опрян о хладния гранит,
замислен гледаше Евгений,
като известният пиит.
Бе тихо, само нейде скрити
подвикваха си часовите
и от Милъона тропот глух
долиташе до моя слух;
а лодка, плъзгайки се леко,
подплясваше с весла едвам;
и рог, и волна песен там
пленияваха ни отдалеко.
Желаех силно в оня град
Торкватовия стих крилат.

XLIX

Адриатик с вълни свещени,
о, Брента! Не, ще дойда аз
и пълен с песни вдъхновени,
вълшебния ще чуя глас,
гласът, напомнящ Аполона!
По лирата на Албиона
познат и близък ми е той.
В нощта на тих златист покой
ще плувам с тайнствена гондола
с венецианка млада, сам,
тя сладко бърбреща, аз — ням —
наслада пиейки на воля,
ще слушам в нейните уста
езика мил на любовта.

L

Ще дойдеш ли — за теб жадувам,
о, свобода! Във тишина
край синьото море бленувам
но бели корабни: платна.
Кога по морските простори
духът ще влезе с бури в спор и
свободно ще се впусне в път?
Измъчи ме до днес брегът
на неприятната стихия,
към Африка ще полетя,
на юга зноен в прелестта,
аз ще въздишам по Русия —
където страдах и любих
и своето сърце разбих.

LI

Със мен Евгений да поеме
към бряг далечен бе готов,
но раздели за дълго време
нас скоро жребият суров.
Умря баща му. Щом узнаха —
кредиторите се събраха.
У всекиго — различен ум:
за да не вдигат много шум с
ъс тъжби, с разправии груби,
без съд на жадния им рой
наследството предаде той,
видял, че няма що да губи,
или успял бе да прозре,
че скоро вуйчо му ще мре.

LI

Управителят отдалече
и най-тактично извести,
че вуйчо му пред смърт е вече,
и вика го да се прости.
Той литна с пощата тогава.
и отнапред се запрозява,
готов от нужда за пари
на унижителни игри:
да лицемери, както свари,
над стареца, в легло скован
(с което почнах тоз роман),
ала във селото завари положен
вуйчо си в ковчег —
готов за оня свят човек.

LIII

Завари той препълнен двора:
събрали бяха се отвред
и близки, и не близки хора
при бездиханния съсед.
С покойника се те простиха —
попове, гости, — всички пиха
и всеки пътя си пое,
със своите работи зае.
Онегин — ето го стопанин
на ниви и гори безчет,
доскоро враг на всеки ред,
пройдоха и разсипник странен,
доволен впрочем, че смени
със други — вчерашните дни.

LIV

Степта дори му се поправи
със нейния простор широк
и с тези сенчести дъбрави
и със бързивия поток;
след туй от хълм, поле, дъбрава
престана да се възхищава.
След туй и в къщи, и навън
Навяваше му всичко сън.
При все че бе сега далече
от шумни улици, дворци,
от карти, дами, подлеци,
хандрата следваше го вече
и тук, и вредом — все една:
подобно предана жена.

LV

На село моят дух намира
и тишина, и мир желан:
по-звучна там е мойта лира,
по-жив е творческият блян.
Безгрижен там живот аз водя,
самин край езерото бродя
и far niente е за мен
закон: събуждам се блажен
за неџа и мечти невинни:
спя много, мъничко чета,
преходна слава не ламтя.
Не тъй ли в минали години
прекарах в тези глушини
най-хубавите свои дни?

LVI

Цветя, любов, гора, поточе,
аз ваш съм — предан, възхитен
С готовност разликата соча
между героя си и мен,
та някой насмешлив читател
или пък ревностен издател
на хитроумна клевета
да не разнася по света,
че съм повторил бил безбожно
подобно Байрон — горд поет —
в Онегин собствен свой портрет.
Като че ли е невъзможно
да създадем творба с герой
по чужд, а не по образ свой.

LVII

С мечтателна любов неясна
поетите и днес дружат.
И мили образи прекрасни
присънват им се някой път;
и те, в душата им таени,
след време биват съживени
от Музата: тъй нявга аз
възпях девойка от Кавказ
и на салгарски бряг робини.
Другари, често на шега
подпитвахте ме все така:
„Коя те вдъхнови, кажи ни?
Кому, кажи, си посветил
на лирата напева мил?“

LVIII

„Коя те вдъхнови с вълнение
и с ласка, и със поглед тих,
а ти възпя в стихотворение?
Коя боготвориш във стих?“
За бога, никоя, другари!
Любов безумна ме обжари
и страдах аз, и се топах.
Блазе му, който в нежен стих
я съчетае с рима жарка,
поезията удвоил,
сърцето си успокоил,
той следвал пътя на Петрарка,
ще има слава на света.
А аз бях глупав в любовта.

LIX

То време мина. Мойта муза
ума ми тъмен освети.
Свободен, търся пак съюза
на звуци, чувства и мечти.
Сърцето ми така не страда,
перото вече от досада
в полетата на чернови
не драска профили, глави;
угасна пламъкът в гърдите;
скръбта без сълзи днес теша;
ще стихнат в моята душа
на бури минали следите.
Спокойно мога след това
с поеми да се заловя.

LX

Обмислих формата и плана.
Знам как героя ще зова.
А тука вече на романа
завършвам първата глава.
И всичко препрочетох строго,
и слабости намерих много,
но с тях не ще се справя сам
на цензура ще ги отдам.
След туй на критика суров
ще дам труда си — затова
към бреговете на Нева
иди сега, о рожбо нова,
и слава пак ми спечели —
нападки, злъч и хули зли!

ГЛАВА ВТОРА

O, rus!

Hor.

О, Русь!

I

Туй село, скучно за Евгений,
бе всъщност кът прекрасен, мил;
там някой в сладости смирени
небето би благословил.
Домът на вуйчо му имотен
стоеше край река — самотен,
запазен с хълм от ветрове;
пъстрееха се брегове,
ливади, ниви позлатени;
тук-там се мяркаха села,
стада и мелнични крила;
и сенки стелеше сгъстени
огромен парк, но запустял,
подслон на плахи нимфи дал.

II

А тоя замък, дом достоен,
строен отколе с вещина,
бе здрав, удобен и спокоен,
в стила на умна старина.
Приемна в свилени тапети,
във нея — на деди портрети,
високи стаи с дъх на чам
и печки с пъстри плочки там.
Наредба вече остаряла,
не знам наистина защо,
но за приятеля ми то
бе все едно: той всяка зала,
в старинен или моден стил,
с прозявка би удостоил.

III

Зае той стаята широка,
де старият си чая пил,
сеद्याл, прислужницата хокал,
вън гледал и мухи ловил.
Бе скромна стая без украса,
със дъбов под, столове, маса,
два шкафа, канапе едно,
а от мастило — ни петно.
Във шкафовете той намери
съдини в жълто, в резеда,
с ликьори, с плодова вода,
изпрашен календар, тефтери;
на работа отдаден цял,
старикът друго не четял.

IV

Сам сред имоти наследени.
за да запълни своя ден,
на първо време наш Евгений
реши нов ред да въведе.
Той, в своя кът мъдрец пустинен,
премахна данъка старинен —
със нов бе стария сменен.
Въздъхна робът облекчен.
Затуй нацупен замърмори
един съсед по-пресметлив;
смутен от този пример жив,
лукаво се усмихна втори.
За всички туй бе явен знак,
че имат работа с чуждак.

V

Спохождаха го първом всички,
но се разчу, че бил хитрец:
че той през задните вратички
избягвал с донски свой жребец,
щом само чуел в къщи дума
или кола със гост по друма.
Такъв прием ги оскърби
и от дома му ги отби.
„Див, смахнат; много се надува;
хм, фармасон... Не се търпи...
червено вино с чаша пий...
ръка на дами не целува...
да разговаря с нас не ще...“
Така одумваха го те.

VI

Във свойто село от чужбина
помещчик нов се бе прибрал —
и също повод на мнозина
за строга критика бе дал.
Владимир Ленски, момък странен,
със гьотингенски дух захранен,
красавец и поет призван,
поклонник пламенен на Кант.
Той от Германия мъглива
донесе редки плодове:
високи мисли, стихове,
душа възторжена, бурлива,
свободолюбие, мечти
и черни къдри до плещи.

VII

В света развратен и лъжовен,
от чисти пориви обзет,
съгрян бе той от дух любовен,
т топъл Дружески привет.
С душа и чиста, и невежа,
изпълнен винаги с надежда —
и светския суетен шум
пленил бе неговия ум.
С мечта пленителна и сладка
съмненията приласкал,
той виждаше в живота цял
една пленителна загадка
и чудо: да го разгадай
главоболеше се безкрай.

VIII

Той вярваше, че с него сродна
душа ще се съедини,
че тя го чака в безизходна
тъга от много, много дни;
и че другари има верпи,
и че пред клеветите черни
честта му те ще защитят
без страх дори от всяка смърт,
че тук избрани хора има,
да съградят по-друг живот,
че техният безсмъртен род,
изпълнен с правда несломима,
ще пръсне над света зари
и щастие ще ни дари.

IX

Негодувание от злото,
на славата копнежът пръв,
любов към правдата, доброто —
кипяха в неговата кръв.
И с лира, и със звуци мили
под ясното небе на Шилер
и Гьоте скиташе пленен
от пламъка им вдъхновен.
музата на туй изкуство,
щастливец — той не оскверни
и своите песни осени
с високо, благородно чувство,
със порив на една мечта —
на простотата с прелестта.

Х

С душа, на любовта послушна,
възпял бе в песен не една,
девойка мила и радушна
като дете, като луна
по небеса на нощ пустинна —
и на въздишките богиня.
Той беше пял за спомен скъп,
за обич, за раздяла, скръб,
бе пял за романтични рози
и за мъглива далнина,
за нещо смътно, за страна
на живи сълзи и възторзи —
животът още неживял,
той — юноша — го бе възпял!

XI

Единствен в тая степ Евгений
могъл би да го, оцени,
а от съседите почтени
Владимир почна да страни.
Отбягваше гощавки шумни
и спорове благоразумни
за близки, вино, сенокос,
за хрътки, лов, за някой гост.
Те не блестяха с живо чувство,
ни с поетична красота,
ни с ум дълбок, ни с острота,
ни с вкус към някакво изкуство;
не бе по-умен, ни по-свеж
от тях и женският брътвеж.

XII

Богат и хубав, Ленски беше
приеман ласкаво навред
и всеки щерка си тъкмеше
за полуруския съсед.
На гости нейде го поканят
и уж случайно реч подхванат,
че скучно е да си ерген —
живот от прелести лишен.
Приготвят бързо самовара,
налее Дуня чай, седят,
„Внимавай!“ — тихо й шептят;
а после донесат китара
и писне тя (да пази бог!):
„Ела с мен в златния чертог!“

XIII

Но Ленски нямаше охота
да влачи брачната кола;
с Онегин той, самин в живота,
сърдечна дружба пожела.
Събраха се вълна и камък
и стих със проза; лед и пламък
не са по-чужди при това.
Едва подали си ръка —
един от друг се отегчиха;
а после — срещи при езда —
разходки по поля, бърда —
и в скоро време се сближиха.
Тъй хората по някой път
от скука почнат да дружат.

XIV

Но дружба с толкова заслуги
пак рядка е във наши дни.
За нас са нули всички други,
а единиците сме ний.
Наполеоновци сме строги —
а милионите двуноги
са все оръдия за нас;
не тачим дружеския глас.
Почтен и искрен бе Евгений,
познал бе хората добре
и смогнал бе да разбере
и между многото презрени
със такт да отличи едни
и от сърце да ги цени.

XV

На Ленски думите мъгливи
и тази пламенност при спор,
съжденията колебливи
и вдъхновения му взор —
Онегин срещаше без глума,
охлаждащата своя дума
се мъчеше да задуши —
защо сега да му руши
илюзията за блаженство?
Та нека вярва по-добре;
след време сам ще разбере,
че в нищо няма съвършенство.
Простено е за млада кръв
бълнуване и жар такъв.

XVI

Оспорваха се един други
в оценки за добро и зло,
народи с минали заслуги,
наука, бъдно и било,
и предразсъдъци вековни,
на гроба тайните съдбовни,
живот и смърт — те своя съд
над всичко ще произнесат.
Обзет от мисли вдъхновели,
поетът стих в речта вплете
или поема прочете;
и снизходително Евгений
го слуша, впрочем без добре
да може да го разбере.

XVII

Но страстите, уви, най-вече,
ги занимаваха... Така
от бурната им, власт далече,
Евгений можеше сега
за тях с въздишка да разправя.
Блажен е, който ги познава,
горял е в тях и оцелял —
или съвсем не е горял,
гасил е любовта с разлъка,
враждата — с клюка; нито ден,
от всяка дружба отегчен,
не е горял в ревнива мъка
и с дядовските си пари
на карти не играй дори.

XVIII

Когато свойто знаме свием
в благоразумна тишина,
когато страстите надвием
и видим смешната страна
на поривите отлетели
и отзвущите закъснели —
смирили буйни младини,
обичаме да чуем ний
на чужда страст гласа метежен;
тъй някой грохнал старец хром,
забравен в бедния си дом,
наостря своя слух прилежен
за всеки разказ непознат
на юначага мустакат.

XIX

Затуй и пламенната младост
не може тайна да търпи;
вражда, любов, печал и радост
готова е да разтръби.
Онегин слушаше поета —
душа, от светъл блян обзета —
и сам любовен инвалид,
мълчеше с хладен, важен вид,
когато Ленски доверчиво
си бе разбулвал съвестта.
И той научи повестта
на младото сърце щастливо.
Но този разказ за любов
за нас отдавна не е нов.

XX

Той любеше, тъй както клета
безумно люби още тук
душата млада на поета,
тъй както днес не люби друг.
Навред и винаги над всичко
едно желание, едничко,
една любов, една печал —
на тях той беше се отдал!
Ни дълговременна разлъка,
ни чуждоземна красота,
ни муза в тиха самота,
ни весел шум, наука, мъка
не промениха в тоз младеж
душата, сгряна от копнеж.

XXI

На детството си още в дните,
от Олга вече заплепенен,
той често гледаше игрите
на своята дружка умилен;
по близки сенчести дъбрави
делеше нейните забави и
готвеха за тях в мечти
венчило двамата бащи.
В туй село, тихо притаена
между домашните си тя,
с невинна прелест разцъфтя.
Тъй момина сълза смирена
цъфти незнайна сред стебла
за пеперуда и пчела.

XXII

Тя бе на Ленски подарила
възторзите на първи сън;
и беше въодушевила
на лирата му първи звън.
Прощавайте, игри невинни!
Обикна той гори, долини,
усамотеност, тишина
и звездна вечер, и луна...
А тя, небесната лампада,
е гряла нявга и над нас —
било при срещи в късен час,
било при скръб или в отрада.
Сега за нас във мрака чер
тя просто е един фенер.

XXIII

Тя беше скромна и послушна,
с вида на утринно небе,
като поета простодушна,
като целувка мила бе;
очи, подобни на звездици,
усмивка, ленени къдрици,
движения и глас, и стан...
Но в който и да е роман
открили бихте вий на pewno
на Олга образа премил.
И мен преди ме бе пленил,
но ми омръзна той безмерно.
Сега бих искал да се спра
на по-голямата сестра.

XXIV

Наричаше се тя Татяна...
С туй име ще се осмелим
ний страниците на романа
за първи път да осветим.
Какво пък? Звучно и приятно,
но ви напомня вероятно
за нещо старовремско то
или слугинско, но защо?
Признавам аз — и то веднага, —
вкус няма в наште имена
(стиха оставям настрана) —
просветата не ни приляга —
една превзетост усвоим,
а другото — мъгла и дим.

XXV

И тъй, говорим за Татяна.
Ни с Олгината красота,
ни с красотата ѝ засмяна
окото би привлякла тя.
Печална, странна, мълчалива,
като кошута боязлива
и сякаш чужда, мълчешком
растеше тя във своя дом.
Не се научи да се гали
с баща си, с майка си дори;
не припкаше с деца в игри
и често — в блян ли, във тъга ли —
срещу прозореца сама
седеше често у дома.

XXVI

Замисленост другарка нейна
от люлката ѝ детска бе.
И с хубост тиха, ненадейна
красеше нейното небе.
Изнежените нейни пръсти
не бяха в работа чевръсти,
не бяха на гергеф едно
поне извезали платно.
С послушна кукличка заето,
добило властнически тон,
с приличието — пръв закон —
привиква чрез игри детето
и майчиния си урок
повтаря ѝ със поглед строг.

XXVII

Но ти и кукла не подхвана
и с нея в детските си дни
не разговаряше Татяна
за моди и за новини.
Към детски лудории хладна,
за странни приказки бе жадна;
и тя ги слушаше в захлас,
понявга даже в нощен час.
Ако бавачката сбереше
на Олга дружки за игра,
в полето, в близката гора —
тя винаги встрани стоеше:
досаден беше ѝ смехът
и на игрите им — шумът.

XXVIII

Тя свикна сутрин на балкона —
пред изгрев слънце да седи,
когато гаснат в небосклона
роящи трепкащи звезди
и хоризонта просветляла
и тихо утринник появява
и ден полека води пак,
Когато зиме леден мрак
полвината земя покрива
и сънен — в глуха тишина,
при замъглената луна
лениво изтокът почива —
на петлицата на свещта
унесено четете тя.

XXIX

Обикна да чете романи
и заживя като насън;
плениха я с измами странни
Жан Жак Русо и Ричардсън.
Баща ѝ бе добряк прекрасен,
Но изостанал от века си,
отвикнал книги да чете —
безвредни — смяташе — са те
и безполезна занимавка,
та не следеше в своя дом
дали не е опасен том
укрит под нейната възглавка.
А за жена му, то се знай,
бе Ричардсън любим безкрай.

XXX

Но не за туй, че бе прочела
романите на Ричардсън,
че пред Ловлас бе предпочела
изискания Гранднсъп:
а просто някога Алина,
московска княжна и роднина,
с възторг говореше за тях.
Сгодиха я. Прие със страх,
прие, да не обиди мама.
Но беше си избрала друг
и смяташе, че за съпруг
от него по-прекрасен няма.
А тоя Гранднсън бе франт,
млад комарджия и сержант.

XXXI

Обноски, вкус у нея — същи
като у този хубавец.
Но без и да я питат в къщи,
заведоха я под венец.
Замина тя със скръб в сърцето
на кроткия си мъж в селцето;
сред чужди щом се озова,
тя охка, плака месец-два,
държа се хладно със съпруга,
едва не стигна до развод,
но свикна с новия живот,
зае се с труд и стана друга.
Привичката е дар в света —
заменя щастието тя.

XXXII

Тъй навикът, природа втора,
скръбта ѝ сладко потуши.
Едно откритие наскоро
напълно пък я утеши.
Откри тя тайната тогава
мъжа си как да управлява,
без в нищо да му се опре —
и всичко тръгна на добре.
Тя почна сметките да води,
туршии разни да соли,
да бръсне темета или
на баня в събота да ходи,
слугините да стяга с бой...
Туй всичко — без да знае той.

XXXIII

В Москва през младите години
в албуми пишеше със страст.
Прасковя викаше Полина
със някакъв напевен глас;
корсети носеше най-тесни
и „н“ умееше по френски
да произнася през носа;
но тук си промени вкуса:
забрави тя корсет, Алина,
забрави за година-две
тетрадки с нежни стихове,
кулка стана пак Селина,
накрая подплати с хастар
бонето и халата стар.

XXXIV

Мъжът ѝ вярно я обикна.
Не ѝ се бърка. Още млад,
с приумиците ѝ привикна:
яде и пие по халат.
Животът им сговорно тече;
дохождаше понявга вечер
у тях добрият им съсед,
семеино, както му е ред,
за нова ключка да доложи;
побъбрят, малко поседят,
и тъй минутите летят;
заръчат Олга чай да сложи.
Вечерят; време е да спят,
а гостите — да си вървят.

XXXV

Живееха с привички мирни,
останали от стари дни;
у тях на заговезни сирни
московски правеха блинй;
два пъти постеха годишно,
обичаха, макар не пищно,
веселията — някой път
на люлки да се повъртят,
на Троица смирено в храма
отронваха по три сълзи
на своите вейки от брези,
на почит квасът бе голяма:
на госта гозбата, блина
поднасяха според чина.

XXXVI

Разлъката ги тъй намери,
стареещи един до друг:
отвориха се гробни двери
пред примерния, тих съпруг,
Преди обяда той почина —
и го оплакаха роднини,
съсед, жена и две деца —
скърбящи искрено сърца.
Той бе добър и прост дворянин;
бял мрамор гроба му краси
и скромн надпис там гласи:
„Смирений грешник Дмитрий Ларин,
господен роб и бригадир,
под тоя камък спи във мир.“

XXXVII

Когато в село се завърна,
Владимир гроба един ден
под сведените вейки зърна.
Въздъхна, постоя смирен.
Сърцето му се беше свило
„Роог Уопск!“ — шепнеше унило;
припомни си как бе играл
сочаковския му медал-
„Как на ръце ме той държеше!
Тъкмеше Олга той за мен!“
„Дано дочакам този ден“ —
появга бедният мълвеше.
И Ленски своята печал изля
в надгробен мадригал.

XXXVIII

След туй праха патриархален —
прах бащин, майчин — през сълзи
почете с надпис къс, печален...
Уви, в житейските бразди
за жътва скорошна родени —
потомства, идващи на смени,
възхождат, зреят, падат, мрат,
та път на други да дадат.
Тъй ветреното, племе младо
кипи по улици, стъгди...
изтиква своите деди
и нащо време жизнерадо.
Светът, ще бъде някой ден,
от нас-съвсем освободен.

XXXIX

Опивайте се дотогава,
другари, от живота лек!
Добре да не проумява
нищожеството му човек;
очи за призраци затворил,
но случва се, че заговори
в сърцето ми една мечта:
нима ще мина през света
и няма да оставя диря?
Не за похвали страдам аз,
но искам бих със искрен глас,
с гласа на бедната ми лира
за моя жребий нейде-тук,
един поне да спомня звук.

XII

И в нечие сърце ще звънне
звукът, от времето щаден,
и няма в Лета да потъне
творбата, писана от мен!
И може би (мечта лъстива)
друг някой със съдба щастлива
след век ще сочи мой портрет,
прошепвайки: той бе поет!
Благодаря ти, мой поклонник,
ти, който нявга може би
ще спомниш моите творби,
когато с мисли благосклонни
подръпнеш стария певец
за лаврови ч м у в епси.

ГЛАВА ТРЕТА

I

„Къде така? Ах, тез поети!“
„Ще си вървя, Онегин, аз!“
„Не те задържам, но къде ти
прекарваш вечерния час?“
„У Ларини.“ — „Виж, туй не знаех!
Навярно здраво се скучае
там всяка вечер, а?“ —
„О, не!“ „Не те разбирам,
но поне представям си го
(слушай само) наш, руски дом,
обикновен, понявга с гости оживен,
към тях с усърдие голямо
почерпка, разговор за дъжд,
за лен, за пилета, за ръж.“

II

„В туй нищо лошо не намирам.“
„Как нищо? Скука, друже мой!“
„Света модерен не разбирам,
ценя домашния покой,
където мога...“ — „Пак еклога!
Но стига, мили мой, за бога!
Ех, жалко, че не поседя.
Ах, слушай, мога ли видя
оназ Филида, що сънуваш,
предмет на мисли, стихове,
на сълзи в скръбни часовее! сега?“ —
„Ти се шегуваш.“ „Не се шегувам. Но кога?“
„Кога ли?... Може и сега!“

III

Да идем... Яхнаха конете.
Пристигнаха и ето на,
приеха ги с безброй привети,
тъй както в древни времена.
Да кажа обряда накратко:
поднасят им в чинийка сладко,
на масичка във съд висок
им слагат боровинков сок.
А към вратата и стобора
девойки припнаха отворед
да видят новия съсед;
събраха се мъже на двора
да разсъждават с „да“ и с „не“
за господарските коне.

IV

Към къщи бричката ги носи;
държи юздите млад слуга.
Но да послушаме какво си
говорят двамата сега:
„Какво, Онегин, ти скучаеш?“
— По навик, Ленски, нали знаеш.
„Но повече от други път.“
— Еднакво... Их, че глупав път!
А ние закъсняхме доста.
Андрюшка, карай, захладия...
За Ларина се сетих: тя
е мила бабичка, по проста.
Със сока прекалих съвсем,
дано да ме не свий корем.

V

„Коя от двете е Татяна?“
Които тъжна Все седя,
замислена като Светлана.
Все до прозореца бе тя.
„В по-малката ли си се влюбил?“
„Е, що?“ — „По другата
бих губил аз дните си; да бях поет.
Бездушна Олга е наглед
като Вандайкова мадона,
тъй кръгла и с червенина
напомня глупава луна,
като ей таз на небосклона.“
Владимир млъкна, устни сви
и думичка не промълви.

VI

За идването на Евгений
у Ларинн — след ден, след два
сред хората озадачени
се появи еднa мълва.
Започнаха да го тълкуват,
да се догаждат и шегуват;
подметка не един език,
че Таня има годеник;
твърдяха някои по-смели,
че и до сватба се дошло,
ала отложено било,
дорде се с пръстени снабдели.
За Ленски бе въпрос решен,
че ще го женят някой ден.

VII

Татяна слушаше с досада
тез клюки; дразнеха я те;
но почна тя сама с наслада
за тях да мисли, без да ще;
проникна мисълта в сърцето,
най-сетие от любов обзето;
тъй семето кълни в пръстта
под огъня на пролетта.
И нейното въображение
в оная селска тишина
набираше добра храна
и сърдечното ѝ притеснение.
Очакваше най-после тя един...
за нея... на света

VIII

Отвориха ѝ се очите
и каза си: това е той!
Сега и в нощите, и в дните
в съмненията ѝ безброй
все, той е. На момата мила
за него със вълшебна сила
говори само всичко тук —
загрижен поглед, ласкав звук
ѝ станаха досадно бреме.
С душа, потънала в тъга,
не слуша гостите сега,
проклина празното им време,
ако у тях по някой път
по-дълго те се заседят.

IX

Тя с жадност още по-голяма
сега романите чете
и пие сладката измама,
с която я омайват те.
И образите съживени
в мечтанията съкровени — мъжът,
любовник на Волмар,
Малек-Адел и дьо Линар
и Вертер, мъченикът бурен,
и доблестният Грандисън,
героят, що навява сън —
стоят пред погледа лазурен
в единствен образ, ясно зрим
в Онегин, нейния любим.

Х

Тя вярва, че е героиня.
Под имена, каквито са
Клариса, Юлия, Делфина,
Татяна скита из леса,
сама с опасна книга, дето
намира отклик жив сърцето;
и пълни с таен жар, с мечти
въздишат младите гърди;
и в чужда скръб сама изгаря,
приела чужд възторг и вкус,
и дълги нощи наизуст
писма до милия повтаря.
Онегин, вярно, бе герой,
но Грандисън не беше той.

XI

За важна проповед настроен,
понявга вдъхновен творец
създаваше герой достоен,
на съвършенство образец.
Към него явно благосклонен,
рисуваше го вечно гонен,
но с гордо и добро сърце,
с очарователно лице,
възторжен, предан на доброто,
от чиста завладян любов,
да се пожертвува готов.
Накрая подлостта и злото
наказва мъдрият творец,
доброто наградил с венец.

XII

Днес умовете във мъгла са —
и който ни чете морал,
ще ии приспи... В романи маса
порокът тържествува цял.
По чужда муза се увлече
и малката девойка вече
и тя избра си свой кумир
или самотния вампир,
или Мелмонт, замислен бродник,
или потайния Сбогар,
или разбойника Корсар;
лорд Байрон, мрачен благородник,
възпя така себичността,
че романтична етапа тя.

XIII

Какво от туй? По воля божя,
другари, може някой ден
на стиховете край да сложа —
нов бяс ще се всели във мен.
На Феб опасната забрана
забравил — проза ще подхвана,
ще пиша по старинен план
при моя заник — нов роман.
Не с каещото се злодейство
читателя ще поразя,
а просто ще изобразя
бита на руското семейство
и любовта на младини,
и нравите на стари дни.

XIV

Бащите, дядовците вещи
ще вмъкна в своята творба,
уречените детски срещи
в дола при старата липа;
ще вмъкна ревността, сръдшгте,
на прошкаласкава сълзите —
и скараните ще сдобря
и в брак накрай ще ги сбера...
Ще спомня аз и чувства страстни
и думи, дето, на език
ми идваха в упоен миг,
в нозете на жени прекрасни,
когато в нея се топах.
Но днес напълно изтрезнях.

XV

Татяна, прелестна Татяна!
Да плача с тебе съм готов:
на модния отдаде своята любов.
Загиващ, мила, но, изглежда,
ти в сляпа някаква надежда
блаженство, призрачно зовеш;
с душа, изпълнена с копнеж,
ти пиеш чарове отровни,
преследват те мечти, мечти;
навред сега откриваш ти
за среща кътчета чаровни;
навред, навред пред теб е той —
все тоя изкусител твой.

XVI

Любовна мъка Таня гони —
в градината отива тя;
и изведнъж глава оброни
и се предава на скръбта.
Гърдите дишат притеснени-
и бузите пламтят червени,
замира в устните дъхът,
очите блеснали горят.
Нощта се спуска и луната
започва своя бавен ход
по тъмния небесен свод;
запява славей в тишината.
Татяна съня не лови.
На своята дойка тя мълви;

XVII

„Не ми се спи! Ох, тъй е душно!
Прозореца ми отвори!“...

— Какво ми ти е, Таня?

„Скучно. За нещо ми поговори.“

— Но за какво? Преди години
аз помнех приказки старинни
за змейове и за моми,
царства незнайни и земи;
а днес забравих всичко, Таня;
и тъмно ми е в паметта.

Надви ме, чедо, старостта.

Върти мм се... „Кажми ми, няня,
за твойта младост и мечти —
нали си любила и ти?“

XVIII

— Що думаш! За любов изпърво
не бях и чувала тогаз!

А то с покойната свекърва
как щях да се оправям аз?!

„Но как си се венчала, няня?“

— То рекъл бог... Бе моят Ваня
от мен по-малък. Аз — дете,
подхванало тринайсетте.

Две седмици идва у леля
сватовница — струва, прави
и тате ме благослови.

С разплетена коса в неделя
поведоха ме; бе ме страх:
със плач към църквата вървах!

XIX

В чужд дом отидох да къщувам.
Но, Таня, ти не слушаш май...
„Ах, няня, няня, аз тъгувам
и тежко ми е, мила, знай!
Готова съм да заридая!...“
— Дете, какво ми те омая?
Помилуй, господи, спаси!
Гориш! Не си добре, не си!
Да те поръся със светена
вода?... „Не, няня... чуй тогаз...
не болна — влюбена съм аз!“
— Ох, да те пази бог! — смутена
старицата ръка простря,
девойката прекръсти тя.

XX

„Да, влюбена съм аз“ — неволно
повтори тя със тъжен глас.

— Момиче мое, ти си болно!

„Ох, стига, влюбена съм аз!“

Лупата, ярко засияла,
бе с морна светлина обляла
разпуснатите ѝ коси,
лицето, капките сълзи
и седналата там наблизо,
надвила дрямката едва,
със вехта кърпа на глава,
старица с дълга бяла риза.
А всичко спеше в тишина
под чародейката луна.

XXI

В нощта тъй светла и безшумна
Татяна чезнеше в мечти...
И изведнъж й нещо хрумна...
Я, няня, прибери се ти!
Но масичката премести ми,
перо и лист ми дай. Прости ми.
Сама е. Всичко тъне в сън.
Луната кротко свети вън.
И пише тя, облакътена,
Онегин е в ума й цял,
и със листа споделя бял
любов невинна, вдъхновена.
Завършено е, но защо?
Татяна, за кого е то?

XXII

Знам, дами недостъпни има,
далеч от страстите, шума,
студени, чисти като зима,
непостижими за ума —
такива модни и надменни,
със добродетели вродени.
Признавам, че от тях странях,
че на челата им четях
на ада надписа ужасен:
„Надежда всяка остави“.
Любов какво е, те, уви,
не знаят. Плашат с вид прекрасен.
Подобни дами край Нева
познати са навярно вам!

XXIII

Посред поклонници послушни
чудачки други съм видял,
самолюбиво равнодушни
към страст, похвала и печал.
У тях открих аз нещо ново:
с това държание сурово
прокуждат плахата любов
и пак; възбуждат порив нов
И съжаление лъжливо
във погледа им проличи,
гласът по-нежно прозвучи
и пак се втурва с чувство живо
поклонникът на любовта
след милата си суета.

XXIV

Нима Татяна бе виновна,
че в милата си Простота,
и чужда на игра любовна,
повярва в своята мечта?
Че безизкусна, недугава
на своите чувстваме отдава,
че се вълнува и гори
и че небето я дари
с въображение неспокойно;
със воля; с ум, с особен прав;
но неpritворен, не дребнав,
и със сърце горещо, знойно?
Та кой от вас не би можал
да и прости, макар от жал?

XXV

Кокетка, обич непознала,
коварства всякакви плете,
Татяна се отдава цяла
на любовта като дете.
Не казва тя: да поотложим —
цена тъй по-виерка можем
на любовта да придадем
и в мрежата да го вплетем;
с надежда крехка, с изненада
да го терзаем и смутим
и с ревност да го съживим.
Омръзва тихата наслада.
Мъжът, преситен от любов,
да се изплъзне е готов.

XXVI

Пред нова трудност е перото...
чест родна да спася от срам.
ще трябва превод на писмото —
и то във стихове — да дам.
По руски Таня слаба беше,
списанията не четеше:
и в писането бе далеч
от правилната родна реч...
тъй, на френски тя му писа.
Но да повторя съм готов,
до днеска женската любов
не се роднее с руска мисъл...
На нашия език, уви,
исмовца проза не върви!

XXVII

На наште дами се разправя
да учат руски. Чуй, сърце!
Не мога да си ги представя
о „Благонамеренний“ в ръце.
Осланям се на вас, поети.
Вий откровено ми кажете,
нима любимите жени,
които сме възпели ний
или сърца сме посветили —
нима не бъркат всеки миг
при говор руския език
и правят просто грешки мили?
И като роден, — грях не грях —
чуждият език за тях.

XXVIII

Да ми не дава бог да срещи,
при някой, вход или на бал.
академик с барета смешна
или семциарист във шал!
Червени устни без усмивка
и руска реч без грешка нивга
не са допадали на мен.
Но може би ще дойде ден
и хубавиците тогава,
дочули моления глас
на ред списания у нас,
с граматиката ще се справят,
но аз... На старото комай
ще бъда верен — и докрай!

XXIX

Брътвежът, смесен с дума чужда,
и говорът изопачен
сърдечен трепет ще събужда
тъй както винаги — у мен.
Но галицизмите без друго
ще срещам все така със укор,
като младежки грехове
или другарски стихове.
Но да се заловя с писмото;
уж дадох дума, а сега...
Да, виждам, че не е шега.
и на, запъва се перото.
Парни и неговият стил
на модата е изменил.

XXX

Певецо, пъл за нежна мъка
и пирове, другарю мил,
да бе при мен, с една поръка
аз бих те днес безпокоил:
че твоят дар е тук потребен —
да преведе в напев вълшебен
чуждоезичните слова.
Къде си? Моите права
с поклон аз бих ти преотстъпил.
Но сред скалисти пустоти,
отвикнал от похвали, ти,
под фински небеса отстъпил,
самотно скиташ и сега
не знаеш моята тъга.

XXXI

Писмото е пред мене.
Ето аз ще го пазя, то се знай.
Чета го с мъка на сърцето
и неначитам се докрай.
Отгде е нежността чудесна,
небрежността, така любезна!
И кой, и как ѝ е внушил
брътвежа лек, брътвежа мил,
и увлекателен, и вреден?
Не зная. И писмото вам
тук само в превод ще предам —
на образ жив рисунък бледен,
„Фрайшуц“ или концерт на Бах,
изпълнен от любител плах.

ПИСМОТО НА ТАТЯНА ДО ОНЕГИН

„Писмо ви пиша... по неволя.
Какво ли друго бих могла?
Сега е, знам, във ваша воля
да понеса насмешка зла.
Но в своята мъка аз ви моля
да проявите капка жал
към моя тъй несретен дял.
Изпърво исках да укрия,
повярвайте ми, своя срам —
и нямаше да се издам,
да бях с надеждата, че вие
ще идвате по някой път във
скромния ни селски кът
и аз, продумала ви нещо,
ще слушам вашите слова,
ще ги обмислям след това —

и ден, и нощ, до друга среща.
Но, казват бил сте саможив, —
тук всичко ви изглежда скучно
Да, нашият живот е сив,
но ви посрещаме радушно.
Защо дойдохте вий при нас?
Във нашта глушина сънлива?
Не бих познала — нито вас,
ни мъката, така горчива!
Смирила с време (както бива)
сърцето, що сега скърби,
бих станала навярно друга —
добра, порядъчна съпруга
и нежна майка може би.
На друг! Не, никому сърцето,
освен на теб, не ще отдам!
Това е воля на небето —
й аз съм вече твоя, знам!
За среща с теб като спасител
животът ми е бил залог;
да си до гроба мой пазител,
изпратил те е, зная, бог...
Понявга в сън ми се явеше,
незнаен, ала вече мил;
да, твоят взор ме бе пленил,
отдавна твоят глас звучеше;
в душата ми, ти бе ми свой!
Щом влезна ти, аз цяла трепнах,
познах те, пламнах и прошепнах
на себе си: това е той!
Не е ли вярно? Аз те чувах,
говорил си ми в самота,
когато бедните дарувах
или тъгата си лекувах
с молитвен шепот на уста.
Не ти ли с леко шумолене
се мярна и сега пред мене,

примамвайки ме с ласкав зов
Не ти ли в полумрака бледен
пошепна, над леглото сведен,
утешни думи на любов?
Но кой си: ангел ли пазител
или коварен изкусител?
Това не мога да реша!
А може би сама се мами
неопитната ми душа
и друга: ще е участта ми
Но тъй да бъде! Отсега
съдбата ми е в твоя воля:
в тъга пред тебе плача аз,
за твоята закрила моля...
Та аз съвсем сама съм тук.
Не ме разбира никой... гасне
умът в съмнения ужасни,
загивам аз без вик, без звук.
Един твой поглед ми е нужен,
ела, надежда дай една —
или ми прекъсни съня
със укор, може би заслужен!
Завършвам... Цяла премалявам
от срам и страх... Но вашта чест
е поръчител мой от днес —
на нея аз се доверявам.“

XXXII

Татяна трепетно въздъхва,
в ръката и трепери плик;
лепенка розова засъхва
на възпаления език.

Главица морно е склонила
и нощницата е открила
прекрасно рамо. Тишина;
бледнее ясната луна.

Лек полъх парите отвява
и мярва се сребрист поток,
разнася се овчарски рог
и селяните призовава.

Но за Татяна този ден
от всяка прелест е лишен.

XXXIII

Навела трепетно челото,
не вижда, че гори денят,
печата дървен за писмото
във унес пръстите държат.
Вратата тихо се отваря,
бавачката ѝ проговаря
със чай в ръка: „Дете, стани,
че съмна вече... погледни!
О, моя ранобудна птичко!
Ти вече си готова! Ах,
а как ме беше снощи страх!
Но, слава богу, мина всичко!
Добре си вече! Ти си пак
в лицето като цъфнал мак.“

XXXIV

— Ах, няня... Моля, направи ми една услуга... „Да, каква?“

— Да не помислиш пък, че има... че... нещо лошо... във това...

„На, бог ми е свидетел, драга!“

— Тогава чуй: прати веднага по твоя внук това писмо.

На нашия съсед... На О...

на онзи... Нареди му строго.

не бива да ме издаде...

„Но, миличка, кому? Къде?“

Наоколо съседи много,

та знам ли, глупавата аз,

кои и колко са край нас?!“

XXXV

— Ах, колко си недосетлива:
„Така е, мила, остарях;
умът ми вече го не бива,
а нявга остроумна бях:
от дума господарска воля...“
— Ах, няня, няня, стига, моля!
Сега не ме учи на ум,
а туй писмо прати без шум
там... на Онегин...
„Бива, чедо, ще стане,
сигурна бъди... Да,
оглупях... не се сърди...
но ти... ти пак си нещо бледа...“
— О, ще ми мине...А пък ти
веднага внука си прати!

XXXVI

Денят без отговор протече.
Настана друг и отлетя.
Татяна чака. Клюмна вече,
на сянка заприлича тя.
Ей Олгиният обожател дойде.
„А вашият приятел...
забрави ли ни?“ — своя гост
посреща старата с въпрос.
Татяна трепна, пламна цяла.
„Ще дойде, каза... Кой го знай
отвърна Ленски. — Виж, комай
че пощата го задържала.“
Тя цялата от срам се сви
тъй, сякаш укор долови

XXXVII

И ето — вечерта настава
и самоварът пак кипи,
и чайник фарфоров загрева,
и бяла пара се кълби.
След малко Олга чай налива
и струйка тънка, миризлива
полека в чашите тече;
на всекиго едно момче
поднася в купичка сметана;
а до прозореца двукрил,
замислена — мой ангел мил,
със пръстче прелестно Татяна
чертае; вензел Е и О —
на замъгленото стъкло.

XXXVIII

Душата ѝ от скръб простена.
Сълзи във погледа и ням.
В миг — тропот... Тя замря смутена.
По-близо... в двора!... Ето там
Евгений! „Ах!“ — тя припна, бледна,
от задната, врата погледна,
на двора в миг се озова,
отгдето с пламнала глава
побягна в тихата градина,
по мост, през драсти се провря,
край езерна и през гора,
през облак люляков премина —
и на скамейката едва
задъхана се прикова.

XXXIX

„О, боже, тук е той, Евгений!
Какво ли мисли той за мен?“
Сърцето в мъки спотаени
лелее смътен блян блажен.
Ту в жар гори, ту цяла в тръпки,
слухти дали ще чуе стъпки.
А недалеч от този кът
малини в храстите берат
и пеят хорово слугини.
(По заповед е песента —
щом пеят, ниции уста
не могат да ядат малини
Такъв на село е реда
и се опазва тъй плода.)

ПЕСЕН НА ДЕВОЙКИТЕ

Ой, девойки хубави,
ой, душици дружчици,
поиграйте, милички,
волно полудувайте!
Подхванете някоя
съкровена песничка,
към хорото весело.
Щом примамим момъка,
щом го зърнем някъде,
в миг ще се разбягаме
и ще се замеряме
с вишни и със ягоди,
и с малини алени.
Не подслушвай нашите
съкровени песнички,

не заглеждай нашите
лудории момини.

XL

И от възлнение обзета,
не в песента се вслушва тя.
Седи и чака тя сърцето
да стихне и смири кръвта,
да се отлей руменината,
да не трепери тъй ръката.
Но бузата гори, пламти,
сърцето лудо бий, тупти.
Тъй трепка бедна пеперуда
и бие шарени крила
на палавник в ръката зла;
тъй тръпне зайче след пробуда
и скрито в житото замре,
щом в храстите ловец съзре.

XLI

Съвзе се най-подир Татяна
и тръгна. Но едва възви
и спря, на място прикована:
Евгений там се появи.
Като видение пред нея
стои на пустата алея
със блеснал поглед. Тя замря
тъй, сякаш в огън изгоря.
Но за внезапната им среща
другари, сила нямам аз
да ви разкажа в този час.
Умора някаква усещам,
почивка иска мойта гръд,
пък ще довърша други път...

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

La morale est dans la nature des choses

Necker

I, II, III, IV, V, VI

VII

По-малко ли жената любим —
по-лесно можем я плени.
По-сигурно ще я погубим,
вплетем ли я във хитрини.
Развратът някога с перука
прославян бе като наука —
не любил, а наслади пил
и сам за себе си тръбил.
Но туй е нявгашна забава,
достойна за маймунски род,
за дядовския стар живот
с Ловласовата вехта слава,
с червени токове дошла
и разни други труфила.

VIII

Омръзва — важен, лицемерен —
да уверяваш във неща,
в които всеки е уверен;
да слушаш от безброй уста
едни и същи възражения
и да рушиш предубеждения,
каквито няма вече днес
и сред момичетата с чест!
Кому не са опротивели
молби и клетви, плач, сръдни,
измами, пръстени, сплетни,
писма, надзор на майки, лели
и женско сър дене безспир,
и мъжка дружба най-подир?

IX

Тъй мислеше и наш Евгений,
прекарал своите младини
на пориви неутолени
и страсти в бурните вълни.
Живял без навик да се труди
посред житейските заблуди,
ту очарован, ту след ден
разочарован, отегчен,
от ветрени успехи морен,
той често ропота слуша
на неспокойната душа,
прозявка скрил под смях престорен;
така сред шум и суета
уби цвета на младостта.

Х

Подир жени се пак влечеше,
запазил тоя навик свой,
но при измяна не скърбеше,
отдъхваше си даже той —
задирял, без да изживява,
напускал, без да съжалява,
нехаен към любов и злост.
Тъй някой равнодушен гост
във късен час на вист отива;
щом свърши, той излиза вън,
изтътри се, умрял за сън,
дълбоко в къщи се напива
и сам не знае сутринта
къде ще иде вечерта.

XI

Но от писмото на Татяна
до дън душа се трогна той:
речта, с моминско: чувство сгряна,
събуди в него мисли рой.
И спомни си я: бледа, мила,
и мълчалива, и унила;
и в сладък блян се потопи
душата му. А може би
мил пламък, стихнал от години,
го за минута завладя;
но съвестно му се видя
да мами чувствата невинни.
До срещата им стигнал бях
да прелетим сега при тях.

XII

И ето там какво се случи:
мълчаха те мннута-две
„Да, аз писмото ви поучих
прочетох ваште редове
с такива искрени признания
и доверчиви излияния
на вашта влюбена душа,
в което, вярвам, не греша;
събуди то като; милувка
замлъкналите чувства в мен;
но с вас ще бъда откровен —
ще ви говоря без преструвка.
С изповедта си в тоя час
като на съд стоя пред вас.“

XIII

Ако съдбата би решила
съпруг да стана някой ден,
ако би нявга отредила
в домашен кръг живот за мен
и пожелал бих ненадейно
да имам щастие семейно,
освен вас друга ни една
не бих поискал за жена.
И тъй, без блясък мадригален:
аз вас едничка бих избрал
за мой единствен идеал,
за спътник в моя път печален,
залог за всичко свидно тук,
и щях да съм... щастлив съпруг.

XIV

Не съм създаден за блаженство —
към всичко вече охладнях.
Признавам ваште съвършенства,
но недостоеен съм за тях.
Говоря искрено — във брака
нас мъка, вярвайте, ни чака.
И да ви любя месец-два,
ще ви разлюбя след това;
ще има плач, но мене този
ваш женски плач, сълзи, молби
ще ме вбесяват може би.
Съдете вие що за рози
ще ни поднася всеки ден
известният ви бог Химен.

XV

Най-лошо нещо, ми се струва,
е брак, при който у дома
жената за мъжа тъгува,
седейки ден и нощ сама.
Цената ѝ уж той разбира,
но мрачен в къщи се прибира,
нацупен, вечно мълчалив,
сърдит и винаги ревнив.
Уви, не съм аз тоз, когото
сте виждали като мечта,
когато с толкоз простота
сте съчинявали писмото.
Нима такъв несносен дял
не би ви с мен опротивял?

XVI

Мечти, години — всичко прежно
е отлетяло безвъзврат...

Обичам ви сърдечно, нежно,
по-нежно може би от брат.

Изслушайте ме без досада:

вий още сте такава млада,

мечтата ще смени мечта;

дръвчето сменя тъй листа.

Това е воля на небето.

От мен помнете вий едно:

„ще любите отново —

но владейте си добре сърцето,

да ви не сполети беда:

докарва ни и то вреда.“

XVII

Тъй проповядваше Евгений.
А тя, обронила глава,
с очи от сълзи замъглени,
пред него дишаше едва.
Предложи й ръка. Печално
(и както казват, машинално)
опря се тя, навела взор.
Покрай градинския стобор
поеха в здрача мълчешката,
тъй влязоха един до друг
и никой ги не смъмри тук:
и в село вече свободата
си има своите права,
тъй както в гордата Москва.

XVIII

Почтено с Таня, мой читател —
каквото ще да се мълви, —
постъпи нашият приятел
и благородство прояви.
А то за първи път не беше,
макар и да не го щадеше
на хорската мълва зъбът:
петняха го по някой път
приятел, враг (което може
да бъде впрочем все едно).
От враг се пази всеки, но...
пази ни от приятел, боже!
Ох вий, приятели! За вас
не току-тъй си спомням аз.

XIX

Защо ли? Ей така. Приспивам
досадни мисли в този час;
ще кажа (скобки тук откривам),
че няма клевета за нас,
в мансарда от лъжец родена,
от сган безделна одобрена,
че няма глупост, гнусота
или площадна острога,
що наш приятел със насмешка —
на честни хора във кръга,
понякога и пред врага —
да не повтори по погрешка
А впрочем предан ни е топ
и ни обича като свой

XX

Хм! Мой читател благороден,
роднините си аз ценя,
но мисля, че е случай сгоден
накратко да ти поясня
роднинство именно какво е:
роднините са хора свои,
които, драги мой, държат
да ги почиташ всеки път;
ти трябва всеки свой роднина
на Рождество да посетиш,
с честитка да го поздравяш,
та сетне цялата година
за тебе да не мислят те...
Дано им здраве бог даде!

XXI

Но любовта на дами нежни
от родството е по-добра —
дори и в бури неизбежни
пак нея аз ще избира.
Добре, но тази мода странна...
природата непостоянна...
но обществото в тоя век...
А прелестният пол е лек.
И мнението на съпруга
би трябвало да се цени
от вси порядъчни жени.
И току-виж, че стане друга
приятелката ви. А как?
Игра на дявола е пак!

XXII

Кого да любиш? Лицемери
са всички просто до един
и кой дела и думи мери
с избрания от нас аршин?
И кой от клевети ни пази
или ни пази от омрази?
Кому порокът наш е мил?
И кой не ни е досадил?
Не, призрак не гони неверен,
напразно сили не хаби,
а само себе си люби,
читателю благонамерен!
Предмет достоен: няма друг
за обич по-достоен тук!

XXIII

Що стана след оная среща?
Уви, любовната тъга,
навярно всеки се досеща,
безумна мъка е сега.
Тъй жадна за любов, тъй млада,
все повече Татяна страда,
все повече се тя топи,
а нощем, бедната, не спи;
покой душевен, здраве, радост,
усмивка — всичко светло тук
заглъхна като празен звук;
помръкна ведрата ѝ младост.
Така едва родил се ден
от буря бива помрачен.

XXIV

Татяна вехне, побледнява,
мълчи и гасне, и, уви,
не може никаква забава
душата ѝ да оживи.
Съседите глава поклащат
и важно разговор подхващат:
„Порасна... трябва ѝ съпруг...“
Но аз ще сложа точка тук.
С картина на любов щастлива
да се разсея бих желал.
Простете, мили мои, жал
сърцето ми неволно свива;
и ще призная в тоя час:
Татяна тъй обичам аз!

XXV

Във плен на своята мила Оля
Владимир бе се озовал,
на тази сладостна неволя
изцяло беше се отдал.
По здрач в моминската ѝ стая
седят те двамата с омая
или пък рано под ръка
вървят по росната лъка.
Какво пък? Във опиянение,
от погледа ѝ насърчен,
разрошва нежен и смутен
къдриците ѝ разпилени
или целува с нежен свян
от дрехата ѝ край развян.

XXVI

Понявга й чете, тълкува
нравоучителен роман,
във който авторът рисува
света като Шатобриан.
Прескача лист, прескача втори
(където нещо се говори
опасно за моми), смутен
и цял като божур червен.
На масичка облакътени
понякога сами седят,
на шах играят и мълчат
дълбоко съсредоточени,
понякога разсеян той
със пешка бие тура свой.

XXVII

Когато в къщи се завърне,
той пак със Олга е зает,
току албума ѝ разгърне
и украсява го навред:
рисува със перо и четка
надгробен камък, селска гледка,
тук Древен на Киприда храм,
бял гълъб върху лира — там;
или под нечий подпис скром
ще сложи някакъв куплет,
крилат ще впише някой ред,
свидетел на безмълвен спомен,
следа на мисъл — все една
от най-далечни времена.

XXVIII

В провинцията сте видели
албуми на моми поне,
чиито бели листи цели
са пълни със какво ли не!
Тук всеки стихове е писал
напук на правопис и мисъл,
с размер най-често нарушен,
кой стих скъсен, кой — удължен...
На първа страница съзираш:
Qu écrivez-vous sur ces tablettes;
и подпис: t. a. v. Annette;
а на последната намираш:
„По-силно ли те люби друг,
да продължи след мен оттук.“

XXIX

Тук поглед сигурно ще спрете
на факел, две сърца с цветя
и свят обет ще прочетете
за вярна обич до смъртта.
Тук някакъв пиит армейски
е въртнал стихове злодейски...
Бих писал стихове и аз
със нявгашната моя страст
и те, напълно съм уверен,
ще срещнат благосклонен взор,
а не насмешка, не разбор
досадно важен, преднамерен —
дали съм искрен, или не
духовит ли съм поне.

XXX

Албуми хубави, родени
по дяволски каприз проклет,
де стихове, със пот редени,
е низал всеки стихоплет
и над изискана винетка
Толстой е упражнявал четка
и Баратински сам дори —
дано ви огън изгори!
Когато важна светска дама
албума си ми поднесе,
мен сякаш че ще ме втресе,
умът ми ражда епиграма
и аз със злост съм пълен цял —
а тя очаква мадригал!

XXXI

Не пише Ленски мадригали,
а стихове за любовта,
във чийто порив идеален
не блясва хладна острота.
Това, което в Олга зърне —
той в стихове ще го превърне.
И пълни с правда всеки път
порой елегии текат.
Тъй ти, Язиков, вдъхновено
бог знае за кого с тъга
редиш елегии сега;
но в творчеството ти безценно
след време, като го четат,
ще видят твоя жизнен път.

XXXII

Но чуй! Критикът заповяда
да хвърлим жалките венци
на елегичиата досада
и хока братята-певци:
„Та спрете де, недейте плака,
недейте все тъй жално квака
за стародавни векове,
пишете други стихове!“
„Добре, но ти ще ни предложиш
кинжали, маски и тръби,
мъртвичиията може би
да възкресим ще ни възложиш
така ли?“ О, каква беда!
Пишете оди, господа!

XXXIII

Един поет ли се прослави
във миналите славни дни.
„Да пишем оди величави!“
Не е ли все едно? Помни
какво е казал сатирика.
На „Чуждо мнение“ лирика
ти повече ли би ценил
от нашия певец унил?
Елегията е безплодна.
Кажи, каква ѝ е целта?
А одата? Как волно тя
се извисява, благородна!
И тук бих спорил, но защо?
На двата века спор е то!

XXXIV

Копнял за слава, дух свободен,
и оди Ленски би творил,
но Олга не четеше оди.
Един ли днес певец унил,
в чиито песни мъка има,
е чел на своята любима
творенията си? Каква
награда висша е това!
Блажен е той, любовник скромсл,
лелеяните си мечти
на нея той да посвети —
или на свързан с нея спомен!
Макар на милата мома
по друго да хвърчи ума!

XXXV

Когато лирата настроя,
на дружката от младостта,
на старата бавачка моя
творенията си аз чета.
А нявга подведа съседа,
дошел при мене на беседа,
а аз за пеша го държа
и със трагедия душа!
Или в разходка саможива
край езерото, край брега
(това разправям на шега)
подплашвам патицата дива:
от моите песни всеки път
те бързат да се разлетят!

XXXVI, XXXVII

Ами с Онегии какво става?
Поотклоних се, братя, знам.
Сега с какво се занимава?
Отчет подробен ще ви дам.
Като отшелник поминува.
Лежи до седем. Прави-струва,
след туй по риза без яка
върви към бистрата река,
подобно Байрон той преплава
тоз Хелеспонт и ободрен,
прибира се и по цял ден
със вестници се занимава
и пий кафе, дорде рече,
че трябва да се облече.

XXXVIII, XXXIX

Дълбок сън, четене, разходка,
шуртящи струи, горски кът,
от селска хубавица кротка
целувка свежа някой път:
изискан обед, кон послушен,
почивка, баня в зноя душен,
усамотеност и покой,
бутилка чудно вино. Той
така живееше на село
през хубавите летни дни,
чиято нега го плени.
Спокойствие го бе обзело.
Забравил бе града почти
със скучните му суети.

XL

Но северното наше лято
е както зимата на юг:
проблесне уж — и край; познато,
но непризнато нещо тук.
В простора вече лъха есен,
по-рядко блясва лъч небесен,
по-сив, по-кратък в денят,
горите тайнствено шумят
и оголяват; хлад появява;
мъгла се стеле над степта;
кресливи гъски на ята
летят на юг; досадно става...
Засвири севернякът зъл —
ноември вече е дошъл...

XLI

Зора зори в мъглата — хладна,
замлъкна в къра всеки шум...
Излиза вълк с вълчица гладна
на пустия, безлюден друм.
Пръхти, подушил звяра, конят
и литва, сякаш че го гонят,
със всички сили през степта.
Не смее рано сутринта
да погне кравите овчарят,
не сепва неговият рог
просторът глъхнал и широк.
Момите в къщи се затварят,
пред дружка-борина предат...
И бавни зимни дни текат...

XLII

И ледове трещят. И този
път скреж е посребрил леса.
(Тук всеки чака рима рози,
поднасям ви я начаса.)
Ледът, покрил реката, свети,
по-чист от модните паркетни,
хлапаци радостно крещат
и звучно го с кълки браздят;
с червени лапки тежка гъска —
клатушка се и тя насам,
зер иска да поплава там,
но хлъзва се и пада, съска...
Снежинки първи се въртят,
като звезди ваят... ваят...

XLIII

Какво да нравиш зимно време
на село? Вредом глухота,
неволно скука те обземе
сред тази хладна пустота.
Да яздиш кои в полето? Бива!
Ала подковата звънлива
току се хлъзне на леда
и паднеш — ето ти беда!
Седи си у дома в забрава,
Прад, Валтер Скот да си четеш,
преглеждай сметките... Не щеш?
Добре: сърди се, пий тогава,
така ще минат ден и два
и цяла зима след това.

XLIV

Тъй както Чайлд Харолд — Евгений
в ленива мисъл се вгълби —
ще вземе вана с натрошени
парченца лед и може би
ще почне сметката полека
да слага в ред... Или със щека
да чука цели часове
билярдни гладки топки две.
Несетно вечерта се спуска;
пред сложената маса той
седи и чака; глух покой...
Но ето, тройка вън препуска —
пристига Ленски и съвсем
навреме: слагай да ядем!

XLV

„Мадам Клико“ или „Моета“ —
благословените вина —
е охладено за поета
и пълно с ясна светлина,
то святка като Ипокрена
и буди мисъл вдъхновена
със своята пана и игра.
За него сетнята пара,
вий знайте, давал съм, другари,
през наште бурни младини.
И раждаха се препирни,
шеги сред винените пари,
шеги сред мил на чаши звън,
и спорове, и весел сън...

XLVI

Но виното със пяна шумна
вреди на моя слаб стомах,
затуй с душа благоразумна
Бордо да пия си избрах.
Ай, напиток по-особен,
е на любовница подобен,
блестяща с нрава си игрив,
но вятърничав, изменчив...
С Бордо — това е вече друго;
подобно на приятел скъп,
готово е в беда и в скръб
да прави всякога услуга.
Разсейва грижите ни то;
здравей, приятелю Бордо!

XLVII

Угасва огънят. Застива
сребриста пепел по жарта;
прозрачна пара се извива,
излъчва мека топлота
недоизтлялата камина.
Лулите бълват дим в комина.
Шуми бокалът, пълен пак.
Потъва всичко в полумрак.
(А как допадат на сърцето
другарски срещи в зимни дни —
със чаша вино, с лъготни —
в часа „между вълка и псето“ —
защо наречен тъй, не знам.)
Беседата ще ви предам.

XLVIII

„Е, как са Ларини? Татяна?
И Олга, твоето дете?“
— Нaley, макар че множко стана...
Достатъчно... Добре са те.
Изпратиха ти поздрав, мили.
Ах, как са се разхубавили
у Олга рамене и гръд!
Каква душа!... Но някой път
ела и ти — не са далече!
Ти ходи там веднъж и два,
показа се и след това
не си се мяркал, драги, вече.
Щях да забравя да предам:
поканен си на гости там!

XLIX

„Нима?“ — Да, в събота Татяна
празнува своя имен ден,
заръчаха да те поканя
и няма как, ще дойдеш с мен...
„Но много хора там ще има,
ще бъде глъчка нетърпима...“
— Едва ли. Кой ще дойде там?
Ще бъдем само свои, знам.
Ела, без друго аз те моля!
Е, що? „Добре.“ — Така кажи!
Бокала Ленски пресуши
и пак на своята мила Оля
той взе да хвали прелестта.
Такава си е любовта!

L

Бе весел той. След две недели
(денят бе вече уточнен)
пред новобрачната постеля,
пред новия живот блажен
мечта щастлива го упива.
За тегота, печал горчива,
за грижи, свързани, с дома,
не си терзаше ума.
Такъв живот не е по сгода
нам, враговете на Химен.
Допада той на Лафонтен,
ала сред нас не е на мода.
Но Ленски, бедният, бе цял
живот за този ден мечтал!

LI

Той бе обичан тъй безмерно
и тъй обичаше, щастлив.
Блажен е, който благоверно
напук на ум недоверчив
отдава се на радост жива.
Тъй пийнал пътник си почива,
тъй пеперуда от цветен
пий упояващ, чист пращец.
Горко на този, който знае
и вижда всичко отнапред —
и трезвен, хладен като лед,
за всичко съди и гадае
без увлечения, без страст,
на разума дал пълна, власт!

ГЛАВА ПЕТА

*О, не знай сих страшных снов,
ты, моя Светлана!*

Жуковский

I

Да, януари късна есен
лежа над голите поля;
тъй дълго чакан, сняг чудесен
в нощта на трети заваля.
На сутринта когато стана,
видя зарадвана Татяна,
че дворът цял е побелял,
цветарник, покрив, храст заспал,
прозорци със везби сребристи,
дървета в накити от сняг,
кресливи свраки — цял рояк
и хълм и бели, хълми чисти
блестят в килим от белота.
Навред — простор и яснота.

II

Ликува селянинът — зима!
Шейната впряга той чевръст;
кобилката глава заклима
и хуква криво-ляво в тръс.
И бричка устремно завива,
и пухкави бразди разрива,
на капрата седи в кожух
коларят, цял във снежен пух.
Наместил Шаро на шейната
и също като кон във впряг
един немирник рови сняг.
Премръзнала му е ръката.
И вижда майката това,
заканва му се със глава.

III

Но тези гледки за народа
едва ли ще ви възхитят.
Щом стане дума за природа,
загубва грация стихът.
Друг наш поет с пейзажи снежни,
преливащи в отсенки нежни,
от бога вдъхновен — възпя
във изумителна творба.
Той там — уверено говоря —
и с първи сняг ще ви плени,
с разходки тайни със шейни...
Не мога с него да се боря,
ни с теб, певецо нашумял,
за младата финландка пял.

IV

Татяна, по душа рускиня,
живяла в селска самота,
обичаше таз бяло-синя,
студена руска красота;
и в утрините в скреж чудесен,
шейните полетели с песен,
на залезите в розов сняг,
на Коледите в мраз и мрак,
които тачат и празнуват
по руски древен обичай,
прислужничките, то се знай,
за господарките ладуват,
предсказвайки им най-подир
далечен път и мъж в мундир.

V

Татяна вярваше в предания
от миналите времена,
вълнуваше се от гадания
на длан, на карти, по луна.
В предмети, в случаи нищожни
поличби виждаше тревожни,
предчувствия по някой път
гнетяха младата ѝ гръд.
Котакът с лапки нежно трие
муцунката си — случай прост:
то знак е, че ще дойде гост.
Или отляво се извие
в небесната синевина
двурога младата луна.

VI

Татяна я следеше плаха.
Когато падащи звезди
по черното небе летяха,
Татяна с трепетни гърди
едва запазваше мълчание
и бързаше едно желание
сама на ум да си рече.
Когато заек пресече
случайно пътя ѝ край нива
или я срещне чер монах,
тя цялата замира в страх,
предчувствайки беда горчива
или каквото да било,
очакващо я скоро зло.

VII

За нея беоде прелест цяла
и ужасът — дори и той!
Природата ни е създала
с противоречия безброй.
Дойде и Коледа! Що радост!
Гадае ветрената младост
без жал за нищо, с пълна гръд,
е открит пред нея светнал път
към далнини необозрими;
гадае вече с очила
и старостта, до гроб дошла,
след загуби невъзвратими.
Надеждата над тях кръжи
и ги залисва със лъжи.

VIII

Татяна — любопитна, бледа —
се взира в съд, с вода налят:
тя восъчните форми гледа,
те нещо чудно й вестят.
Поредом ог съсъда пръстен
изваждат с припев нечий пръстен.
Редът на нейния дойде
и стара песен се поде:
„Там селяните са заможни,
с лопати ринат те сребро,
а тебе чака те добро
и слава.“ Но неща тревожни
вещае припевът унил.
За котката ще е по-мил.

IX

Студена нощ. Небето — ясно.
А светилата — дивен хор,
вървят тъй тихо, тъй съгласно.
Татяна в глъхналия двор
излиза в леко наметало
срещу луната с огледало
и трепва тъжно в този миг
огледаният лунен лик...
Чуй, стъпки... минувач в тъмата;
на пръсти тя натам хвърчи
и нежният ѝ глас звучи
като цафара в тишината:
„Вас как ви казват?“ — Агатон —
отвърща ѝ мъжът с поклон.

Х

Реши да си врачува Таня.
Поръча да ѝ донесат
на маса в празната им баня
два прибора... и да мълчат!
Но изведнъж ѝ страшно стана...
И аз си спомних за Светлана —
изплаших се и аз така...
да не гадаем отсега!
Тя сне колана си полека,
съблече се и легна. Лел
над нея тихо се е свел;
а под възглавката ѝ мека
е огледалото. Тя спи.
И всичко в сън се потопи.

XI

Тя чуден, странен сън сънува.
Пристъпва уж по сняг и лед,
по някакво поле пътува.
Обгражда я мъгла отвред.
Пред нея в преспи страховити
шуми, гърми с вълни сърдити
кипящ, оловносив, дълбок,
останал нескован поток.
И там, едва-едва скрепени,
гредички две от бряг до бряг
треперят, та ще рухнат чак!
Отдоду бездната се пени.
Пред гибелния мост се спря
и в нерешителност замря.

XII

И също както при разлъка
роптае — няма накъде.
И няма кой във тази мъка
ръка отвъд да подаде!
Но пряспа някаква зашава —
и кой от нея се подава?
Мечок със рошава глава.
Тя ахна! Звярът изрева —
и лапа ноктестата протегна.
Татяна с трепетна ръка
поема лапата. Така,
на нея като се облегна,
премина страшния поток.
Пое. Подире ѝ — мечок!

XIII

И все по-бързи крачки прави,
да се обърне тя не смей;
не знае как да се избави
от рошавия си лакей.
Пухти, ръмжи. Какво да стори.
Пред тях — гора. Високи бори
във мрачна красота стърчат.
Привел е клоните снегът.
Тук-там през голите клонаци
на ясени, липи, брези
самотен звезден лъч пълзи,
а пънове и храсталаци
под преспите едва личат.
И няма ни следа от път!

XIV

В гората влиза и потръпва...
Снегът до колене е тук!
Гол клон ѝ обиците дръпва.
По шията я драсва друг
или по хладните ѝ бузи.
Обувката ѝ се изхлузи,
забрадката ѝ отлетя —
не спира да ги вземе тя,
че от мечока се страхува
(а той я следва все така);
на дългата пола с ръка
да вдигне края се срамува.
Безсилна в пустия покой
тя бяга. А след нея — той.

XV

И падна. Грабна я мечока,
понесе я и полетя.
Като в просъница дълбока
не мръдва и не диша тя.
И носи, носи я в гората.
Ей мярна се сред глушината
колиба, простичка наглед
завеяпа със сняг отвред.
Прозорчето ѝ свети ярко.
В колибката — и вик, и шум.
„Пристигнахме при моя кум —
нродумва той, — посгрей се малко!“
И в пруста, до самия праг,
я сложи и изчезна пак.

XVI

Дойде на себе си. Ни помен
от мечката. Лежи сама.
На сякаш панихиден помен
дочува близо там шума.
Какво ли всъщност става тука?
Поглежда през една пролука —
и що да види?! — В кръг
седят чудовища — шумят, ядат.
Глава петлешка има този,
а друг рога и вид на псе.
Наперен скелет се тресе
до вещица с брадица козя,
джудже с опашка, с бял калпак,
и полуцърк-полукотак.

XVII

По-страшно чудо порази я:
на едър паяк язди рак.
Върти се върху гъша шия
кух череп със червен калпак;
ей мелница във танц прикляква
и махайки с крила, протраква —
лай, кикот, пеене, свирня,
човешки говор, тропотня.
В миг изумена вижда тоя,
що лятос, бе й се явил
тъй страшен, но и толкоз мил —
на нашия роман героя!
Сред гостите на тоя дом
към входа гледа крадешком.

XVIII

Той знак даде — те всички викат;
той пие — пият и гълчат;
засмее се — избухват в кикот,
намръщи вежди — замълчат.
Той тук е господарят, ясно;
не й се струва тъй ужасно
и тя, стаила дъх в уста,
открехва малката врата.
Но вятър лих нахлу тогава,
свителииикът е угасен,
а бесовският сбор — смутен;
Онегин с блеснал поглед става,
в миг стават всички — шум и вой.
И към вратата тръгва той,

XIX

Да бяга иска тя, но все!
Сковал нозете ѝ страхът.
Да вика — кой ли ще я чуе?
Пресеква в гърлото гласът.
Евгений бутва с крак вратата —
и ето я сега момата!
А бесовете — шумен рой,
налитат с кикот, смях и вой.
С очи, с крака, с хоботи криви,
с езици кървави, с рога,
с опашка, с ноктестата ръка
или пък с пръсти костеливи
я сочат всички, трополят —
и — „Моя, моя е!“ — крещят.

XX

Не „Моя!“ — страшно той извика.
Стопи се шайката в нощта.
И отмаляла, бледна, тиха,
сега сама е с него тя.
Увелича я, след туй веднага
на пейка в ъгъла я слага
и скланя като влюбен мъж
глава над нея. Изведнъж
се втурна Олга с Ленски.
Блясна отнейде светлина сега.
Онегин махна със ръка,
със злоба в погледа ужасна —
и викна с грозен, гневен глас.
А тя лежи почти в несвяст.

XXI

Високо спорят. Но посегна
и Ленски той прободe с нож.
Отчаян вик — и сянка легна,
сгъсти се тягостната нощ.
Във пропаст всичко се събори
и Таня с вик очи отвори.
Видя се в своето легло.
По заскреженото стъкло
зората лъч далечен мята.
И ето нейната сестра,
по-румена и от зора,
отваря лекичко вратата.
Не може тя да се сдържи
„Какво сънува, ми кажи!“

XXII

Но Таня нищо не отвърща,
забила в книгата очи,
полека лист по лист обръща,
не чува сякаш — и мълчи.
А тази книга, що държеше,
поетова творба не беше,
с картини, с мъдрости, с живот.
Но ни Вергилий, нито Скот,
ни Стал, ни Байрон, ни Сенека,
ни даже дамският журнал
бе погледа ѝ приковал.
А беше то Мартин Задека,
халдейски пръв мъдрец и сам
съновник мъдър и голям.

XXIII

Това премъдро съчинение
пътуващ някакъв книжар
донесе в тяхното имение
За него взе хитрецьт стар,
като прибави и „Малвина“,
три рублички и половина,
с граматика и том дебел
творения на Мармонтел,
две Петриади, книжка с басни
От този ден незабравим
Мартин Задека бе любим
на Таня автор. Най-прекрасни
съвети й дарява той,
теши я в случаи безброй.

XXIV

Сънят й много я тревожи
и помрачава й деня.
Как много иска, а не може
да изтълкува тя съня.
Лежейки, в книгата се взира
и в показалеца намира
бор, буря, врана, еж, ела,
лед, мечка, мостче, пън, скала
и прочие... Съвет не дава
Мартин Задека този път.
А тъй злокобен е сънят —
беда безспорна предвещава!
Със този сън — и дни наред —
умът й тъжен бе зает.

XXV

Но ето в розова одежда
над хълма, вече разведрен,
зората слънцето довежда,
а с него — именния ден.
Пристигат гости, пълнят двора,
гъмжи у Ларини от хора:
пристигат с глъч и препирни,
с каляски, брички и шейни.
При входа блъсканица става,
във трема шум и суетня,
във гостната — прием, шетня,
смях на кърмачки, пъстра вряка,
целувки, поздравя безкрай
и детски плач, и кучи лай.

XXVI

Дебел, червен — добре охранен,
дойде е жена си Пустяков;
Гвоздин, на гол народ стопанин,
контето местно — Петушков;
Скотинини, със бели власи,
почтена двойка с челядта си —
от двегодишното дете
до мъж, навършил трийсетте;
и моят братовчед Буянов,
фуражка кривнал, с пух покрит
(познат на вас все в тоя вид);
съветникът в оставка Фляков —
измамник, лакомник и шут,
с рушвети и сплетни прочут.

XXVII

И Харликови бяха тука,
с мосьо Трике, познайник нов,
французин с очила, с перука,
дошел наскоро от Тамбов.
За Таня чужденецът весел
бе в джеба си куплет донесъл,
що пели сте и вий сами:
„Reveillez-vous, belle endormie.“
Сред стари песни нейде бяха
печатали и тоз куплет.
Трике бе Досетлив поет,
изрови го из алманаха
и смело вместо belle Nina
постави belle Tatiana.

XXVIII

Пристигна, стегнат в нова дреха,
самият ротен командир,
ерген — на майките утеха,
на зрелите моми — кумир.
Тук новина щастлива литва:
на полка музиката идва!
Да, сам полковникът я дал!
Що радост е! Ще има бал!
Тук-там подскачат вече двойки
Но слагат обед. Под ръка
вървят към масата така:
до Таня — дълъг ред девойки,
а срещу тях — мъже. Седят,
като се кръстят и шептят.

XXIX

След малко приказките спират,
устата дъвчат и мълчат.
Чинии, вилици сервират
и чаши стъклени звънят.
Но много туй не продължава —
отново се надига врява.
Говорят всички: кой крещи,
кой спори, смее се, пищи.
Вратата се отваря: Ленски
с Онегин влизат в този миг.
„Ах, най-подир!“ — с любезен
вик възкликва Ларина по женски.
И прави място всеки тук
да седнат те един до друг.

XXX

До Таня те се настаняват.
А тя — по-бледа от луна,
когато ясен ден изгрява,
като подгонена сърна
не вдига поглед: пламва цяла,
от жар и задух премаяляла.
Не чула поздрава, мълчи,
навежда, бедната, очи,
едва със сълзите се бори.
Миг още — ще припадне тя.
Но с воля, с ум се овладя
и колкото да отговори,
две думи само промълви
и пак до масата се сви.

XXXI

Сълзи, трагично-нервни сцени,
каквито много бе видял,
противни бяха на Евгений,
достатъчно ги бе търпял.
Чудак, дошел на празник скромн,
ала завари пир огромен,
сърдит бе той; а щом съзря
как Таня в порив плах примря,
намуси се, възнегодува;
решил на Ленски да плати
и здраво да си отмъсти,
той почна вече да ликува
и да превръща с тайна злост
в карикатура всеки гост.

XXXII

Смущението на Татяна
могъл би да съзре и друг,
но в точеното бе отправен
в туй време всеки поглед тук
(за жалост малко пресолено);
Билник с цимлянско засмолено
след печеното бе редът
на масата да поднесат;
цял строй от чаши — дълги, тесни,
ми спомниха за теб с печал,
Зизй, възшебен мой кристал,
възпята в ранните ми песни,
прекрасен съд, с любов налян,
от който често бях пиян.

XXXIII

Изхвъркна тапата и ето —
в билника виното тини.
Туй чакал бе Трике с куплета,
принуден дълго да търпи.
Той става. Тишина настъпва.
Татяна цялата изтръпва.
Трике, изправил се така,
запя фалшиво с лист в ръка.
Постигна той успех огромен,
похвален шум от вси страни.
Смутена тя се поклони.
Поет велик, но твърде скромен,
за нея вдига чаша той
и връчва ѝ куплета свой.

XXXIV

Честитки почват оживени;
отвърща тя; дойде редът
да я приветствува и Евгений
На бедната мома видът
със тази морност, с тази вялост
в душата му събуди жалост;
той мълком ѝ се поклони,
но взорът му се проясни,
огрял я тъжно-меланхолно.
Бе трогнат нашият герой,
или кокетничеше той —
съзнателно или неволно?
Но взорът нежност изяви
и той Татьяна оживи.

XXXV

Глъч, тропот; в гостната
минава тълпата — истински порой.
Така на цъфнала морава
излита шумно пчелен рой.
Сумти съсед срещу съседа,
доволен другият го гледа;
жени край огъня седят,
девойки в ъгъла шептят.
Зелени маси се поставят,
играчи, както е редът,
бостон и вист и този път
увлечено ще разиграват,
че са скучали дни наред
и ще скучаят занапред.

XXXVI

Героите на вист откриха
нов робер за девети път;
местата тъкмо си смениха
и виж, за чай дошел часът!
Обичам времето да меря
със обед, чай или вечеря;
на село тъй постъпвах сам —
часовник е стомахът там.
Отново скобка ще отворя —
признавам, честичко комай
за гозби, танци, вино, чай
по примера на Омир — споря.
Кумир на трийсет векове,
певец на дивни стихове.

XXXVII, XXXVIII, XXXIX

С чинийка парещ чай в ръката
пирува пъстрият народ.
Тук прозвучаха зад вратата
в салона флейта и фагот.
Под звуците им, цял ухилен,
зарязал чая, с ром подсилен,
покани Олга Петушков,
за танци винаги готов,
Татяна — Ленски, Харликова,
преминала мома тя бе
тамбовскийя поет пое,
Буянов грабна Пустякова...
В салона бързо се сгъсти
и чудно хубав бал блести.

XL

В част първа още на романа
описвах петербургски бал,
но искам тъй да го подхвана,
Албани както го е дал;
отплеснак се с душа обзета
от празни мисли за крачета
на дами, срещани преди.
Но днес по вашите следи,
крачета, не вървя в заблуда!
Избяга младостта от мен...
Сега спокоен, вразумен,
над своята творба се трудя:
без отстъпления вървя
сега във петата глава.

XLI

Развихрен, шеметен, безумен,
подобен на живота млад,
се вие валсът, вихър шумен,
въртят се двойки — пъстър свят.
С усмивка хитра и лукава
към Олга твърдо се отправя
Евгений — нашият герой.
Край гостите върти я той,
на стол я сетне настанява,
обгръща я със поглед драг,
говори нещо, после пак
със нея валса продължава.
И всеки там е удивен.
Сам Ленски гледа изумен.

XLII

Мазурка гръмна... Нявга, помня,
при тоя танц, със страст подет,
кънтеше залата огромна,
пращеше гладкият паркет,
трепереха със звън стъклата;
сега по женски господата
се плъзгат — не звънтят стъкла
Ала в градчета и села
мазурката е съхранила
ред свои хубости: подскок,
мустаци, тропане със ток.
Пред нея явно е без сила
и модата, тиран признат
на нашия модерен свят.

XLIII

Буянов Ларини поведе
напет към нашия герой.
И Олга пак избрал от двете,
във валса вихром влезе той.
Пристъпва той със стъпка странна,
към нея нежно се накланя
и шепне блудкав мадригал,
дланта ѝ в своята прибрал.
Запалва се самолюбиво
лицето ѝ в руменина,
а Ленски гледа отстрана
с негодувание ревниво;
и след мазурката с поклон
я кани сам на котилъон.

XLIV

„Не може.“ — „А защо?“ — „Не може...“

С Онегин щяла... Просто тя
му обещава. Боже, боже!

Това от нейните уста!

Възможно ли е? Недозряла,

а станала кокотка цяла,

научена на хитрини,

готова днес да измени!

Сразен от удара, ни дума

не казва той; сподавил стои,

излиза, иска своя кон —

препуска. Само два куршума

и нищо друго този път —

съдбата му ще разрешат.

ГЛАВА IIIETA

*La, sotto, igiorni nubilosi e brevi.
Nasce una gente a cui l'morir non dole.*
Petr

I

Веднага щом Владимир скри се,
Онегин танца прекрати
и отегчен, потъна в мисъл,
доволен, че си отмъсти.
А Олга с поглед Ленски дири.
Къде е той? Не го намира.
И тя, танцувайки, скучай,
И котилйонът няма край.
Но свърши той. Вечеря слагат.
След туй постелите гласят:
на всички нужен е сънят —
и гости, и стопани лягат.
Освен Онегин. Той пое
към къщи в пустото поле.

II

Край още топлата камина
отпуснат хърка Пустяков,
до своята тежка половина.
Гвоздин, Буянов, Петушков
и Флянов, пак неразположен,
налягали са кой как може.
Трике и а пода е заспал
с фланела, шапчица и шал.
А там край Олга и Татяна
девойките дълбоко спят.
Едничка Таня в своя кът,
от лунна светлина заляна,
срещу прозореца без сън седи
и тъжно гледа вън.

III

Появата му ненадейна
и погледа му мигновен,
и валсът със сестрата нейна,
така пред всички изявен,
до дън душа я разтревожи.
Да проумее, тя не може
и сякаш ледени ръце
притискат нейното сърце —
и сякаш на ръба на бездна
стои със разум помрачен.
„Загивам — шепне, — но за мен
е сладко и така да чезна.
Сърцето ми се примири.
Любов не ще ми той дари.“

IV

Но ето друг пред моя взор е.
Напред към новото лице.
Наблизо там до Красногорье,
на Ленски тихото селце,
живее и до днес добрува
и философствува, мъдрува
Зарецки, комарджия стар,
разбойнически главатар,
трибун на кръчмите безспирен,
сега улегнал и прибран,
съпруг, макар и невенчан,
почтен другар, помещчик мирен,
прославен с честност, с добрини...
Как този век се измени!

V

За дръзките му зли закачки
лъстиво хвален бил навред;
разправят, от петнайсет крачки
улучвал асо с пистолет;
веднъж — а то и днес се спомня —
пиян-залян летял на коня
в сражение, презрял смъртта,
и храбро цопнал във калта.
Французите пленили този
нов Регул, на честта нов бог,
готов да бъде пак залог,
готов окови пак да носи,
но само сутрин у Вери
да се напива без пари.

VI

Шегуваше се той забавно:
осмее важния глупец
или умника метне славно
с похватите на стар хитрец;
при туй от всяка несполука
извличаше добра поука,
макар понякога и сам
да биваше глупак голям.
И спор повеждайки основен,
бе духовит или пък тъп,
поякога на думи скъп,
друг път безкрайно многословен.
Ту скара двама някой път,
че те дуел си обявят,

VII

ту силом просто ги сдобрява,
за да закуси после с тях
и скришом да ги подиграва
и прави пред света за смях.
Sed alia tempora. Отлита
накрай и смелостта честита
(като съня на любовта.
Зарецки, тих пред старостта,
отглежда вишни и акации,
за бури вече не ламти,
живей като мъдрец почти,
сади цвекло като Хораций,
развъжда гъски. На писмо
децата учи, на четмо.

VIII

Харесваше го наш Евгений
не за сърцето — за ума
и за различни разсъждения
по разни поводи. Дома
приемал бе съседа буден
и хич затуй не бе учуден,
когато днес Зарецки сам
на съмване дойде насам.
Той поздравя със вид приветен,
усмихвайки се със очи,
на нашия герой връчи
бележка кратка от поета.
Онегин мълком я пое.
Разгъна я след туй. Тя бе

IX

една приятна, благородна
покана, зов или картел;
тя с хладния си тон го бодна:
покана за дуел. Прочел,
Онегин бързо се обърна
към пратеника и отвърна
със тон почтителен, суров —
приема, винаги готов.
След две-три думи разменени
Зарецки сбогом си взема,
че имал работа дома.
И в този тежък миг Евгений,
останал с мислите си сам,
изпитваше неясен срам.

Х

Той много, много разсъждава,
разглеждайки се отстрана —
осъди себе си тогава.
Той, първо, имаше вина,
че чувството свенливо, нежно
бе подиграл така; небрежно;
и второ: нека да сглупи
поетът — млад е той, кипи, —
простено му е; но Евгений,
обикнал чистата душа,
не трябваше да е маша
на предразсъдъци презрени
Не бе хлапак, а мъж със чест,
безброй неща видял до днес...

XI

Могъл би с чувство да отвърне,
а не като настръхнал звяр.
Могъл би с благост да обгърне
сърдечния си млад другар.
Сега е късно да го стори:
Намеси се на туй отгоре,
и този стар сплетник нечист,
бъбрив, неукротим софист.
Би могъл просто със презрение
да се отвърне от това.
Но после хорската мълва?
Или общественото мнение?
Пружина на честта, кумир
тя върти света безспир.

XII

С вражда нетърпелива в къщи
очаква младият поет;
и ето с отговор се връща
велеречивият съсед.
Сега ревнивецът ликува!
Боеше се, че ще хитрува
поразникът и със шега
ще се измъкне и сега
от удара, с душа несмела,
или със тежък срам дори.
Но не! Решено е. В зори
при мелницата ще се стрелят —
тъй както стреля враг врага:
в главата или във крака.

XIII

Реши така да ненавиди
кокетката, че не желай
преди двубоя да я види.
Разсеян броди. Но накрай
той махна със ръка. И ето
пое направо през полето
към Ларини. Ще я смути,
щом тъй внезапно се вести.
Уви! Като преди е мила
към бедния ревнивец тя:
от входа просто полетя
като надежда лекокрила,
безгрижна, весела, добра.
каквато вечно е била.

XIV

„Изчезнахте внезапно снощи,
Защо?“ — посрещна го с въпрос.
Обърка се, невлязъл още,
и мълчалив провеси нос.
И мигом ревността угаси и
пред този взор, пред тази ясна,
пред тази искрена душа,
игрива, чиста — без лъжа,
Той гледа Олга с умиление,
уверен в нейната любов.
Разкаян, вече е готов
дори да проси извинение.
Но няма думи, тръпне цял,
щастлив е той и оздравял.

XV, XVI, XVII

Унил, замислен, няма сила,
терзан от тъжна тегота,
да спомене пред своята мила
за случката, за вечерта.
„Ще бъда нейният спасител
от оня ловък изкусител.
И няма да я съблазни
със неговите хитрини!
И няма червеят злотворен
да прояде това стъбло,
и няма весело чело
да клюмне тоя цвят разтворен!“
То значи: на дуел съм аз
в уречения вече час.

XVIII

Да би узнал, че люта рана
Татянината гръд гори!
Да би отгатнала Татяна,
че утре, още във зори,
Владимир, сляп във своя злоба,
с Онегин ще оспорва гроба,
тя с любовта си може би
враждата щеше да стопи.
Ала за тази страст случайна
не се догади никой там.
Онегин беше просто ням.
Татяна се топеше тайно.
Бавачката й от това
бе нещо схванала едва.

XIX

Таз вечер Ленски бе разсеян:
ту мълчалив, ту весел пак:
от муза който е лелея и,
е винаги такъв чудак.
Приседна той на клавикорда,
изтръгна няколко акорда
и вперил в Олга поглед жив,
шепти: „Нима не съм щастлив?
Но Ще си ходя. Става късно.“
С девойката се той прости;
сърнето, свило се, тупти,
от мъка сякаш ще се пръсне.
„Какво ви е?“ — чу сякаш в сън.
„О, нищо!“ И след миг бе вън.

XX

Той в къщи двата пистолета
прегледа, после ги прибра.
След туй на светлината бледа
Том Шилеров един избра —
Но мисъл го обзема властна —
той вижда Оленка прекрасна
Непобедимата мечта
го носи нейде по света.
Затвори книгата. Тогава
рой стихове написа той —
с любовни глупости безброй.
Прочита ги — и продължава —
тъй както Делвиг сам твори
пиян, възбуден до зори.

XXI

У мен са днеска стиховете —
щастлив ги случай съхрани:
„Къде, къде сте вий, кажете,
на мойта пролет златни дни?
Що утрешният ден ми носи?
Напразни жалби, и въпроси,
било, каквото е било,
а бъдното — добре дошло.
Дали ще ме срази стрелата,
или ще прелети край мен?
За всичко час определен
е отредила нам съдбата.
Благословен бъди ми, ден!
И, мрак — бъди благословен!“

XXII

„След тази нощ безмълвна,
звездна ще заблести сияен ден.
А аз — аз може би ще слезна
в нощта на моя гроб студен.
И Лета бавно ще погълне
и дните ми, с надежда пълни,
ще ме забрави, знам, светът,
но ти, девойко, някой път
ще идваш ли при мойта урна?
Ще спомняш ли през порив мил,
че той на теб бе посветил цвета
на младостта си бурна?
Сърдечна дружке, първа страст!
Не ме забравяй, твой съм аз!“

XXIII

Така той пишеше мъгляво
(и романтично) — но защо?
Признавам си и аз направо
не ми е много ясно то.
Чак призори очи притворил
и уморен, глава обронил,
над модна дума — идеал —
несетно Ленски бе заспал.
Ала от сънната омая
едва поетът бе обзет
и придирчивият съсед
нахлу във тихата му стая.
„Часът е седем! Просто срам!
Онегин сигур чака там!“

XXIV

Но той се лъжеше: Евгений
все още спеше сън дълбок.
Тъмните чезнат, разредени,
петлите крякат до възбог.
Небето вече просветлява
и ето, слънцето изгрява,
вихрушка бързо се върти
и сняг изсипала, блести.
А още на леглото меко
Онегин спи в дълбок покой.
Най-сетне се събужда той,
завесата отдръпва леко
и гледа: във денят изгрял.
И той е вече закъснял.

XXV

Звъни. Явява се веднага
слугата му мосьо Гилъо;
халат и чехли му предлага,
поднася начаса бельо.
Онегин бързо се стъкмява
и на слугата повелява
оръжие да вземе той
и го последва на двубой.
В шейната седат. През полето
летят като с крила сега.
Пристигат. Верният слуга
донася двата пистолета,
а друг конете прислони
до двата дъба отстрани.

XXVI

Нетърпелив, отдавна Ленски
на яза рамо бе опрял.
Зарецки пък, механик селски,
във хромела се беше взрял.
Онегин идва с извинение.
„Но вие — казва с удивление
Зарецки — сте без секундант!“
Класик в дуелите, педант,
със тънко чувство за нещата —
държеше ред да въведе —
да не убиват как да е,
а съобразно правилата,
по древен ред неотменим.
(Затуй похвала му дължим.)

XXVII

„Как! Водя! — казва му Евгений. —
Другаря си, мосьо Гильо.
Аз не предвиждам възражения,
че той ще е избраник мой.
Да, той е скромен, неизвестен,
но то се знае — момък честен.“
Зарецки само вежди сви.
Онегин сухо промълви:
„Да почнем ли?“ — „Добре тогава“ —
отвърна Ленски. Ето на —
до мелницата отстрана
Зарецки с момъка застава.
А двамата врази, уви,
неловко свели са глави.

XXVIII

Врази! Но кой ги тъй настрои
един към друг? Съдбата зла?
До неотдавна като свои
трапеза, мисли и дела
деляха те. А днес със злоба,
с омраза дива тук пред гроба,
като че кръвни врагове
на скарани семейства две,
във страшен сън са сякаш сбрани.
Кой, кой ще се усмихне пръв,
дорде не е пролята кръв —
и дружба нова ще подхване?
От срам лъжовен, за беда,
бои се светската вражда!

XXIX

Две цеви блеснаха злокобно.
Звънти по шомпола чукът.
Куршуми пъхат. Щраква пробно
ударникът за първи път.
Барут се сипва — струйка сива.
Назъбеният кремък бива
по-здраво с винта закрепен.
Зад пън се скри Гильо смутен.
Зарецки много се не мая:
отмери трийсет крачки той,
разведе — опитен в двубой —
другарите към двата края.
И всеки, хвърлил плащ сега,
застана с пистолет в ръка.

XXX

„Сега се приближете.“ Бавно,
със още спуснати ръце,
пристъпват тихо, твърдо, равно
един към друг със хлад в сърце
по четири стъпки отброени.
И своя пистолет Евгений,
вървейки все тъй по снега,
насочи пръв срещу врага.
Пристъпил, Ленски също свари
противника да изпревари,
уж се прицели, зажумя —
но... в миг Евгений изгърмя
и мълком бедният поет
изпусна своя пистолет.

XXXI

С ръка на гръд се олюлява
и пада тихичко, без стон.
Смъртта очите замъглява.
Така по гол планински склон,
на зимно слънце заблестяла,
се свлича бавно преспа бяла.
Облян от трънен хлад за миг —
Онегин идва с бледен лик,
зове го, гледа го смутено...
Напразно: младият певец
го няма... вече е мъртвец.
Изви се буря — поразено
вехна цветето в зори,
в олтара огън не гори...

XXXII

Тъй проснат на снега остана,
и осени го с мир смъртта.
Димеше топлата му рана
се изцеждаше кръвта.
А само миг изминал беше,
откак сърцето му туптеше
с вражда, надежда и любов...
Сега не чува ничий зов:
като във къща запустяла
е тихо в него. Няма кой
да оживи тоз глух покой
и мъртвицата занемяла.
Стопанка няма. „Де е тя?“
От нея няма й следа.

XXXIII

Приятно е със епиграма
да подлудиш врага заклет,
да гледаш яростта голяма,
рогата, сведени напред,
да слушаш как ръмжи, роптае,
срамувайки се да признае,
да зареве: това съм аз!
О, как приятно е тогаз!
А най-приятно е в мълчание
стаил в душата чувство зло,
да целиш бледото чело
от благородно разстояние.
Но да го проснеш мъртъв? Знаем —
не ще да е приятно вам!

XXXIV

Какво ли пък, ако с куршума,
от теб изстрелян, си убил
свой млад приятел, който с дума
и с поглед те е оскърбил
или на чашка, в разправия,
засегнал си го ти самия —
и в яд избухнал, гордо
той извикал те е на двубой?
Какво изпитал би тогава,
ако пред тебе е прострян,
с мъртвешка бледина облян,
започнал да се вкочанява,
и твойт вик отчаян, глух
не трогва неговия слух?

XXXV

Със страшна мъка във гърдите
и стиснал своя пистолет,
Онегин гледа... „Що?“ ...„Убит е!“ —
отсича мрачният съсед.
Убит!... Онегин цял изтръпва
и от мъртвеца се отдръпва.
Зарецки слага сам смутен
в шейната си трупа студен
и от съдбовната поляна
към къщи го покарва той,
Пръхтят конете без покой,
юздите мокрят с бяла пяна
и вихрено като с криле
летят през снежното поле.

XXXVI

Другари, жалко за поета,
напуснал рано тоя свят,
с душа от пориви обзета,
с надежди, още в своя цвят.
Къде сте, пламенни копнежи,
вий, смели хубави стремежи,
високи чувства и мечти,
вълнували гръдта преди?
Къде сте, трепети любовни,
стремления за труд голям
и страх пред иизости,
и срам? И вие, блянове чаровни,
видения на красота
и на поезия света!?

XXXVII

Роден за слава засияла
или за благо на света,
би лирата му прогърмяла
навред със ясна красота,
от бъдни векове подета.
След време може би поета
достигнал би висока чест.
В злочестата му сянка днес,
в мълчанието на сърцето
умира тайната за нас,
зовящият замлъкнал глас
е вече там отвъд, отгдето
не ще достигне ничий зов
ни свят народен благослов.

XXXVIII, XXXIX

А участ може би по друга
го чакаше — и други дял
Довел би в своя дом съпруга,
след младостта си охладнял
Навеки музите забравил,
на село би се забавлявал
по-скромно радостен, рогат
Би носил подплатен халат,
от чужда скръб неразтревожен,
би ял и пил, би дебелял
и от подагра заболял,
в леглото би завършил божем
броените си земни дни —
сред челяд, лекари, жени.

XL

Но тъй ли, инак ли — мечтател,
поет и годеник честит,
той бе от своя пръв приятел
тъй неочаквано убит!

И там, край селото, в което
живял бе с песни във сърцето,
два бора редом се вишат;
под тях долините блестят,
потоци шумолят, сребреят.

Орач отдъхва в тоя кът;
жетварки дойдат някой път
звънливи стомни да налят;
край ручея, що там струи —
прост паметник сега стои.

XLI

Под него (дъжд като удари
по злака, дете там расте),
запял за волжките рибари,
овчар цървула си плете;
и гражданка, дошла на село,
когато по полята смело
лети през лятото на кон,
щом доближи до тоя склон,
пред паметника спира коня,
отмята с трепетна ръка
прозрачния воал. Така
от своя кон прочита оня
прост надпис; нежните
очи замрежат сълзи. Тя мълчи.

XLII

Полето бавно прекосява
унесена в една мечта
и дълго, дълго размишлява
на Ленски за съдбата тя.
„Къде е Олга? — тя се пита. —
— И, страда ли? Или честита
живее вече без тъга?
Сестра и де ли е сега?
И где ли скита днес беглеца
по хората, немил-недраг,
навъсен, отегчен чудак,
другар-убиец на певеца?“
На всичко туй — щом дойде час,
пред вас ще отговоря аз.

XLIII

Но не сега. Макар героя
сърдечно да обичам аз,
но без да ща, на мисъл своя
отдавам се във тоя час.
За прозата настъпва време,
тя римите ще ми отнеме.
И аз — признавам си с тъга —
лениво следвам ги сега.
Перото вече без охота
по листа драска и скрипти;
по-хладни мисли и мечти,
по-строги грижи сред живота
и в тишина, и в светски шум
тревожат морния ми ум.

XLIV

Така сменяваме неволно
мечта с мечта, печал с печал;
но свива се сърцето болно —
за всичко прежно му е жал.
Мечти! Къде е вашта сладост
и вечната й рима младост?
Нима за мене в тоя свят
увяхна веселият цвят?
Нима е вярно — не сънувам,
че мойта пролет отлетя
и няма да се върне тя
(туй казвам, без да се шегувам)?
И гостенин на таз земя,
навършвам трийсетте? Нима?

XLV

И тъй, на свойто пладне в зноя
съм стигнал вече, виждам аз.
Да се простим, о младост моя,
със теб другарски в този час!
Благодаря за тез наслади,
тъги и мъки, що ми даде!
За всеки пир и празник мой,
за твоите дарове безброй...
Благодаря ти откровено.
В тревоги, в бури, в унес тих
от тебе аз се насладих.
Достатъчно. Със прояснена душа
се впускам в равен път!
за да отдъхне мойта гръд.

XLVI

Да се озърна пак. В полята,
в селцето — в тези глушини —
със страсти, с блянове в душата
прекарах аз не малко дни.
Вълнувай, младо вдъхновение,
пак моето въображение,
долитай често в моя кът —
да не задрямва в мен духът;
не позволявай на сърцето
да коравее в бъдни дни,
най-после да се вкамени
сред светското мъртвило, дето,
замаян като в блато с вас,
другари, се намирам аз.

ГЛАВА СЕДМА

*Москва, России дочь любима
где равную тебе сыскать?*

Дмитриев

Как не любить родной Москвы?

Баратинский

*Гоненье на Москву! Что значит видеть
свет!*

Где ж лучше?

Где нас нет.

Грибоедов

I

От пролетното слънце веч.
снегът на хълмите изтля
на мътни ручеи потече
към наводнените поля.
Природата през сън усеща,
с усмивка пролетта посреща.
Синеят ведри небеса.
Прозрачни още дървеса
като във пух се зеленеят.
От кошера пчели летят
прашец в полята да сберат.
Долини съхнат и пъстрейт,
стада звънят и славей пак
запява в тъмния шубрак.

II

Тъжа при твоята поява,
о пролет! Време за любов!
Каква притома завладява
сърцето ми при твоя зов!
Как тежко мойта гръд въздъхне,
когато ме в лицето лъхне
дошлата откъм юг вълна
сред мойта селска тишина!
Нима отвикнах от наслада,
та всичко, що живот вести,
ликува, радва се, блести,
навява мъка и досада
на морната душа и плът
и тъмен е за мен светът?

III

Или препълнен с радост жива,
възвратът мил на пролетта
ни спомня загуба горчива
с шума на новите листа?
Или душата е смутена
пред тази гледка оживена,
че няма да се възроди
живот увехнал във гърди?
А може би за друга пролет,
изпълнена със шум и звън,
си спомняме като насън,
копнее в поетичен полет
за друга някаква страна,
за чудна нощ и за луна...

IV

Послушайте, добри ленивци,
епикурейци-мъдреци,
заседнали дома щастливци,
на Левшин ревностни четци,
вий, градски дами неспокойни,
и вий, приамовци достойни —
зове ви в село пролетта
с цветя, чист въздух, топлота,
зове с разходки вдъхновени
сред нощи, пълни с нега, чар...
Навън, другари — млад и стар —
кои в карета настанени,
кои във пощенска кола, —
навън, че пролет е дошла!

V

И ти, читателю охолен,
що зиме си гулял в града
на бал и пир — във устрем волен
литни сега на свобода!
Със мойта муза ти послушай
шума на бистър горски ручей
или в дъбравата постой,
там, дето нашият герой
с душа ленива и унила
през зимата, отшелник цял,
в съседство с Таня бе живял,
мечтателката моя мила,
и дето сетне, за беда,
остави горестна следа.

VI

Сред хълми там селце се гуши
поточе в китната лъка
покрай горичка лъкатуши,
тече към близката река.
Там шипков храст се розовее
и влюбен славей нощем пее;
два бора клонести стърчат
край глъхнал гроб във тоя кът.
Там камък бял се спотаява,
на него надписът гласи:
„Владимир Ленски тук лежи,
убит тогава и тогава...
на чест любовна рицар клет.
Почивай, юноша-поет!“

VII

Лети поточето, ромони;
понявга ранният ветрец
заклатил боровите клони,
над гроба люшкеше венец.
Бе време — тихо в късна доба
две дружки идваха на гроба,
прегърнеха се, свели лик,
със плач пред лунния светлик.
Но днес забрава го покрива.
Следи към него не личат.
Пастирът само в този кът —
стар, хилав — още се отбива,
плете цървул като преди
и песен горестна реди.

VIII, IX, X

Мой беден Ленски! Тя не страда,
плача си скоро тя надви.
Изменя годеница млада
на своята печал, уви!
По друг наскоро се увлече,
друг нейните сълзи пресече,
успя скръбта ѝ да приспи —
улан с любов я заслепи,
улан ѝ заплени сърцето...
И пред олтара под венец
стои тя с този хубавец,
свенливо свела си лицето,
с усмивка, с грейнали очи,
в които скрита страст личи,

XI

Мой клет певец! В нощта задгробна,
в пределите на вечността,
смути ли го вестта злокобна,
че с друг изневери му тя?
Или в безчувствие край Лета
блажено е приспан поета
и от света затворен, ням.
не го смущава нищо там?...
Така напуснем ли живота,
забрави ни съвсем светът:
другарят, милата, врагът
замлъкнат. Само за имота
наследниците в злобен хор
започнат непристоен спор.

XII

И скоро без гласа на Оля
замрягна Ларини домът.
Уланът тръгна по неволя
след полка с нея, в дълъг път.
Старицата едва бе жива,
Когато с плач и скръб горчива
изпрати своята дъщеря;
Татяна сълзите възпря,
но тиха, от печал обзета,
тя смъртно бледа се яви,
за сбогом нещо промълви
при впрегнатата вълн карета
и сред прощална суетня
изпрати младите и тя.

XIII

И сякаш през мъгла Татяна
ги проследи как чезнат те...
И тя сама, сама остана!
Другарката и от дете,
любимата й гълъбица,
добрата, родната сестрица —
във грижи дружка, в радостта
навеки си отиде тя!
Безцелно броди, няма мира,
поглежда двора опустял,
градината...навред печал,
утеха в нищо не намира...
Сърцето люта скръб терзай.
Готова е да заридай.

XIV

И в тази самота жестока
по-силно я страстта гори
и за Онегин по-дълбока,
по-страшна мъка я мори.
Тя няма вече да го види;
тя трябва да възненавиди
убиеца на своя брат...
Той, клетникът, загина млад,
а никой го не помни; ето,
любимата му е при друг.
И неговата памет тук
изчезна като дим в небето;
днес две сърца по някой път
за него може би тъжат...

XV

Тих заниз. Сводът потъмнява.
Поток струи, едва шуми.
С бръмчене бръмбар прелетява.
Край светлата река дими
рибарски огън. Замечтана,
под лунна светлина Татяна
на хълм възлиза, сред степта,
от своя — водена — мечта,
От хълма, долу в здрачината,
тя вижда селище, стени
и господарски дом встрани
с огромен парк откъм реката.
Тя гледа с пламнало лице
и с развълнувано сърце.

XVI

Съмненията я смущават. „Да сляза ли?
Та той не е отдавна тук...
Не ме познават...
Да хвърля поглед бърз поне...“
И ето слиза тя от хълма,
върви със странни чувства пълна...
Задъхана, с учуден взор
тя влиза в глъхналия двор.
Върху ѝ с лай се спускат псета.
При нейния изплашен вик
момчета се притичват в миг.
Под тяхна е закрила взета
госпожицата — не без бой
замлъкна кучешкия вой.

XVII

„Ще мога ли — Татяна пита —
да видя хубавия дом?“

И към Анися тая свита
за ключа припна бързешком.

Анися се яви, отвори
и Таня, без да проговори,
пристъпи в къщния покой,
де бе живял доскоро той.

Видя билиард, на него — щека,
на смачканото канапе
камшик манежен сложен бе.

Анися промълви полека:

„Ей до камината... ей там...
седеше господарят сам.“

XVIII

Зимъс седяха в тази стая
със Ленски, клетия съсед,
А заповядайте и в тая —
тя беше негов кабинет.
Тук пиеше кафе, седеше,
изслушваше доклад, четеше,
и ден след ден така вървя...
И старият си тук живя.
Понявга, сложил очилата,
той сядаше в неделен ден
на карти да играе с мен.
Дано блаженство на душата
му бог даде във рая свой,
а тук на костите — покой!

XIX

Татяна гледа умилено
към всяко нещо в този кът
и струва й се то безценно,
то пълни морната й гръд
с полумъчителна отрада:
в средата масата с лампада,
с куп книги; старото кресло;
постланото с килим легло;
прозорецът при здрача лунен
и гледката в светлика блед;
на Байрон цветният портрет
и статуйката — мъж чугунен
със шапка, свъсено лице
и скръстени отпред ръце.

XX

И в модната килия Таня
като замаяна стои. Но хлад повея.
Късно стана. Долината се спотаи.
Унася се във сън гората;
За хълма скрива се луната.
А пилигримката сама
се стяга вече за дома
И скрила своето вълнение,
с въздишка, притаена в гръд,
обратния поема път,
като поисква разрешение
понявга да я пускат те,
тук разпи книжки да чете.

XXI

При портата се спря, прости се
с прислужницата; но след ден
тя още сутринта яви се
във тоя дом усамотен.
И в кабинета изоставен,
а може би съвсем забравен,
сама най-после се видя
и дълго, дълго плака тя.
След туй със книгите зае се.
Изпърво хвърли бегъл взор,
но спря я странният подбор;
във четене се тя унесе
с духовна жажда, страст дори,
и друг, нов свят ѝ се откри.

XXII

Макар да знаем, че Евгений
със книгите се бе простил,
но някои творби по-ценни
все пак той беше пощадил:
певеца горд на Дон Жуана
и още няколко романа,
творения от този век,
в които днешният човек
е обрисуван доста верно:
безнравствен, с дребнички дела,
с душа себична, суха, зла
и склонна към мечти безмерно,
о ожесточен към всичко ум,
кипящ сред празно вдиган шум.

XXIII

Места се срещат подчертани, —
от нокът белег там личи;
по-живо биват приковани
към тях моминските очи.
За нея всеки знак е ясен:
личи с какво е бил съгласен
и от какво пък — поразен,
когато чел е някой ден.
Понявга взорът ѝ се спира
На отбелязан с молив ред...
Така душата му навред
неволно израз тук намира
ту с думичка или с въпрос,
ту с кръстче или с белег прост.

XXIV

Тя почва да разбира тоя,
когото срещна в свод път
и който ѝ разби покоя
по волята на властен съд;
за нея става той по-ясен;
чудак печален и опасен,
от ада ли създаден бе
или от светлото небе?
Какво е? Дух с мечти безплодни?
Нищожен призрак? Франт ли наш?
Московец ли в Харолдов плащ,
жив речник ли на думи модни,
подобие на чужд герой!?...
Или пародия е той?

XXV

Нима тя думата разчете?
Реши загадката? Нима?
Седи тя. Бягат часовете.
В туй време майка ѝ дома
за нея водеше беседа сама
със двамата съседа.
Отдавна чакаха я те.
„Какво? Та тя не е дете —
с въздишка старата им каза.
— Достатъчно седя, ами —
ще трябва да се задоми;
макар че всекиго отрязва:
не щяла! Скита по цял ден
в гората с вид опечален!“

XXVI

— Не е ли влюбена? — „В кого ли?
Буянов я иска — не щя.
И Петушков напразно моли —
отказа и на него тя.
Пихтин, хусарят, ни гостува
и влюбен в нея, прави, струва!...
Дано, си рекох... Но къде!
И тук до сватба не дойде.“
— Ех, майко, що се кахърите?
В Москва идете най-подир
на моминия панаир!
„Не стигат, братко мой, парите.“
— Е, зимата престоите там,
аз мога взем да ви дам.

XXVII

Разумния съвет приела,
старицата след ден, след два
решение бе вече взела
да карат зимата в Москва.
И Таня слуша новината.
На съд тя скоро, непозната,
ще се представи пред света
с провинциална простота,
с обноски сдържано свенливи,
с премяна, с накит закъснял;
със склад от думи остарял;
ще срещне взори насмешливи
на дами и контета рой...
О, по-добре в гората стой!

XXVIII

Щом стане сутрин, към полето
сега тя бърза да върви
и с умиление в сърцето
оглежда всичко и мълви:
„Прощавайте, долини мирни,
и вий, гори, полета ширни,
вий, хълми, ручеи, трева,
и ти, небесна синева!
Прощавай, весела природо!
Аз сменям свидните места
със свят на шум и суета!...
Прощавай, моя ти свободо!
Къде отивам аз? Не знам...
Съдбата що ми готви там?“

XXIX

Разходките по-дълго траят:
ту хълм, ту ручейче сега
със своята прелест я омаят —
застане тя пред тях с тъга.
Горичките, лъките гледа —
като с приятели в беседа
тя дълго нещо им шепти.
Но бързо лятото лети.
Ей златна есен листи рони.
Природата е в бледен чар —
безмълвно готвен жертвен дар...
И ето, облаци подгонил,
зави, задуха лих горняк —
вълшебна Зима идва пак.

XXX

Дойде, развя парцали бели
по дъбови клонаци тя;
и метна губери дебели
по хълмове, поля, къщя.
Покрила с тях и ледовете,
сравни реката с бреговете.
Зарадва, ни и ни плени
тя, майка-Зима, с лудини.
Не радва й се само Таня
Не хуква дая срещне пак,
да вдъхне мраз, да грабне сняг
от светлата бял покрив баня —
да освежи лице и гръд;
очаква я невесел път.

XXXI

Отсрочка стана, сетне — втора;
последен срок — и ето на:
преглеждат и потягат в двора
слугите старата шейна.
От три кочии е обозът,
покъщнина със тях ще возят;
сандъци, тенджери, котли,
постелки, клетки със петли,
възглавници, сладка в буркани,
завивки, гъби във гърне,
столове и... какво ли не.
Слугини плачат, вкуп събрани,
а край обора — глъч и звън:
изкарват всички кранти вън.

XXXII

В шейните впрягат ги; подават
готвачите храна за път;
кочиите грамади стават;
колари и жени гълчат.
Ей кочияш брадат се мята
на кранта мършава, космата.
А купът от слуги расте:
сбогуват се при входа те.
Пое возилото почтено
и мина входната врата.
„Простете, хубави места!
Прости, гнездо уединено!
Ох, ще те видя ли, мой кът?...“
И сълзите текат, текат.

XXXIII

Когато нашата просвета
прекрачи днешните межди
(пет века След като покрета),
тя всичко, знам, ще уреди.
Тогаз ще подобрят на pewno
и наште пътища безмерно —
ще свържат и ще пресекат
в Русия всеки роден кът.
Мосгове със дъги широки
ще се извият над води;
потомък дръзко ще гради
през урви сводове високи;
ще има станции по план,
на всяка станция — и хан.

XXXIV

Днес път ли, мост ли, дето минеш,
все лоши; станции — за срам;
не дават миг да си починеш
бълхи и дървеници там.

Не срещаш хан; а в хижа хладна
виси ей тъй, с надутост гладна,
стар лист за ястия, превит,
и дразни твоя апетит.

В туй време селски два циклопа
пред бавно тлеещ огън тук
лекуват грубо с руски чук
изделието на Европа
и дават своя благослов
на всеки коловоз и ров.

XXXV

Затуй пък зиме — път чудесен:
покрил е всеки трап снегът.
Като стиха на модна песен
е гладък тоя снежен път.
Подвикват кочияши бойки,
летят неуморими тройки
и мяркат се пред твоя взор
ред стълбове като стобор.
За жалост Ларина пътува
със своите собствени коне,
от превоз да спести поне...
А Таня... тя се налюбува
на наште скучни равнини:
пътуват вече седем дни.

XXXVI

Но ето — блясват пред очите
в обистрената синева
със златни кръстове главите
на белокаменна Москва.
Как гледах, братя, с благодарни
очи тез църкви и звънарки,
градини и дворци в часът,
когато връщах се от път!
Москва, как често в скръб горчива,
при моя скитнически дял,
за теб в разлъка съм копнял!
Москва... какво ли се не слива
за всеки русин в тоя звук,
какъвто, вярвам, няма друг.

XXXVII

Наблизо, обкръжен в дъбрава,
стои дворец на нисък склон
и спомня мрачно бивша слава —
тук чакал бе Наполеон,
опит от щастие притворно,
Москва да поднесе покорно
от Кремъл ключа; но глава
не сведе моята Москва!
Тя имаше си мисъл своя:
и вместо празник, вместо дар
подготвила му бе пожар,
за да посрещне с чест героя.
Оттук като загубен бой
бе гледал пламъците той.

XXXVIII

Свидетелю на руска слава,
Петровски замък, гордо стой!
Но сбогом! Бялва се застава;
шейната прави лек завой —
през ямите на Тверска^[1] крета.
И мяркат се встрани хлапета,
къщурки, църквици, жени,
фенери, стълбове, шейни,
казаки, здания, градини,
търговци, будки, замък стар,
огради, лавки, булевард,
аптеки, модни магазини,
балкони, гарги на ята
и лъв пред някоя врата.

XXXIX–XL

То бе разходка безконечна;
и най-подир след час и друг
до „Харитон“^[2] в една пресечна
шейната спря: ще слизат тук,
При стара охтичава леля,
четвърта зима на постеля,
те идват. Ето, изведнъж.
отваря им вратата мъж,
наметнал дреха посъдрана,
с чорап в ръка — възстар калмик
Княгинята ги срещна с вик
във гостната върху дивана.
Прегръдки, сълзи — то се знай —
и възклицания без край.

XLI

„Mon ange!“ — Pachette!^[3] — — „Mon ange, Алина!“
— Ти тук! — „Наканих се едва...“
— За дълго ли? — „Не знам, кузина.“
— Седни — как чудно е това!
Като в роман, ей богу,
стана... „Това е моята Татяна.“
— Ах, Таня! Но ела при мен —
бълнувам сякаш тоя ден...
А помниш Грандисън? Добре е...
„Кой Грандисън?...О, боже мой!
Да, помня, помня. Где е той?“
— В Москва; до „Симеон“^[4]
живее. На бъдни вечер бе при мен.
Син има, скоро задомен.

XLII

А онзи... после ще си кажем,
нали? Ний Таня — утре хем —
на всички близки ще покажем.
За жалост остарях съвсем;
едва се тътра, нямам сили.
Но вие сте се уморили
от дългия и труден път...
Ох, изтощи се мойта гръд...
Не само скръб, сега и радост
ми тегне, душо... погледни:
негодна съм... На старини
животът е такава гадост...
И тук гласът ѝ захриптя —
през сълзи се разкашля тя.

XLIII

От болната се трогна Таня —
добра и весела е тя;
но мъчно ѝ за село стана,
за своята стая закопня.
В легло, завесено с коприна,
не спи, не може си почина,
и ранният камбанен звън,
що буди хората от сън,
я вдига сякаш от кревата.
Но от прозореца студен
не вижда в здрача разреден
полето, гледката позната;
пред нея — чужд, залутан двор,
конюшня, кухня и стобор.

XLIV

И ето тръгват по роднини —
развеждат я навред сега:
на разни лели, вуйни, стрини
представят нейната тъга.
Дошли от село тъй далечно,
посрещани са те сърдечно
със обед, чай или сладкиш.
„Каква пораснала е, виж!
А сякаш вчера те кръщавах!
Пък аз те носих на ръце!
Пък аз те храних с млечице!
Пък аз ти сладки питки давах!“
И бабичките в хор мълвят:
„Летят годинките, летят!“

XLV

Но не личи у тях промяна,
не бие на очи поне:
пак лелята, княгиня Ана,
си носи тюлено боне;
пак лъже Лидия Лавровна,
белосва се Лукеря Лвовна,
Иван Петрович е глупак,
Семьон Петрович — стиснат пак;
дружи си пак Любовь Петровна
с мосьо Финмуш, французин сух;
съпругът й, смирен и глух,
пак ходи в клуба най-редовно
и лаком до немай-къде,
за двама пие и яде.

XLVI

Прегръщат я и дъщерите.
Те, грациите на Москва,
от връх главата до петите
оглеждат Таня при това.
Намират я провинциална,
надута, странна и печална,
възбледа, слаба, но съвсем
не грозна — годна за прием;
и следват своята природа:
започват с нея да дружат,
весден яза ръце държат
и къдрят по последна мода,
целуват я, не се свенят
и своите тайни й мълвят:

XLVII

момински тайни за победи,
шеги, надежди и мечти.
Текат невинните беседи,
поукрасени с клевети.
На своето бърбрене, в отплата
те искат мило тя самата
сърцето си да довери на
своите дружки и сестри.
Но Таня слуша без участие,
като насън по някой път;
стаеното във своята гръд
съкровище на сълзи, щастие
не иска да споделя с друг
и не отронва нито звук.

XLVIII

Татяна иска да внимава
в беседите — наостря слух,
но всички тук ги занимава
брътвеж несвързан, глупав, кух;
говорят бледо, равнодушно
и клеветят дори бездушно;
безплодните им новини,
въпроси, приказки, сплетни
протичат сухо и превзето;
дори случайно сред шума
не блясва мисъл от ума,
не трепва искра от сърцето.
И даже смешна глупост в теб
човек не среща, свят нелеп!

XLIX

Младежи в общество салонно
надуто с поглед я следят
и сбрани вкуп, неблагоклонно
за нея нещо си шептят.
Един смешник с душа печална
намира Таня идеална
и до вратата гръб опрял,
й съчинява мадригал.
У леля й при нея седна
княз Вяземски и тя слуша
поета с трепетна душа.
Старик с перука ги погледна
и приближил, от тях сами
за Таня се осведоми.

L

А там, където Мелпомена
пред зрителя надава вой,
развява мантия червена,
но хладно я посреща той;
там, дето Талия дремлива
тълпата рядко днес разсмива,
но Терпсихора с полет лек
учудва младия човек
(тъй както бе през младостта ми),
не се насочиха за миг
към нейния замислен лик
лорнети на ревниви дами,
не я погледна ни веднъж
с бинокъл някой моден мъж.

LI

Завеждат я и на забава.
Там — гръмка музика, кипеж,
на свещи блясък, задух, врява,
на двойки шеметен въртеж;
стъкмени чудно хубавици,
готови за годеж девици,
слуги, по някой важен мъж —
туй всичко смайва изведнъж.
Нахално модните контета
показват своя нов жакет
и своя неучтив лорнет.
Хусари бързат по паркета
да се явят, да позвънтят,
да блеснат и да отлетят.

ЛII

Красят нощта звездите ярки,
Москва — красивите жени.
Най-ярка е от вси другарки
луната в своите висини.
И тази, пред която спира
сега несмело мойта лира,
е сред безброй жени една
като сияйната луна.
Как гордо с чара си небесен
докосва грубата земя!
Как пълна е със негa тя!
Как морно свежда взор чудесен!...
Но стига: на безумства ти
отдавна своята дан плати.

LIII

Шум, смях, поклони, глъч в салона,
галоп, мазурка — вред кънти.
Между две лели, до колона,
незабелязвана почти,
Татяна гледа, но не вижда,
шума суетен ненавижда;
задушно ѝ е тук... в мечти
към полския простор лети,
към онзи дом, тъй скъп за нея,
към тихия, самотен кът,
де бистри ручеи текат,
към своята липова алея,
там, дето в здрачния покой
явил се бе пред нея той.

LIV

Далеч я мисълта отвежда;
забравя тя салон и бал;
а често взе да я поглежда
един наперен генерал.
Намигнаха си двете лели,
посбутват я, глава навели,
и шепнат ѝ от две страни:
„Наляво бързо погледни.“
— Наляво? Где? Какво там има?
„Е, виж де, бива го наглед...
В онази купчина отпред,
в мундирите онези трима...
Сега оттук се вижда цял...“
— Кой? Оня пълен генерал?

LV

Но нека милата Татяна
да поздравим с победа тук
и прежния си път да хвана,
защото аз възпявам друг.
И тъй, две думи да добавя;
приятеля си аз възпявам,
прочут със странен нрав, уви!
О, музо, ти благослови
труда ми дълъг. Избави ме
от лутания и дари ме
с посока вярна, та умът
да се не лута в своя път.
На класицизма с увод днес,
макар и късно, сторих чест.

[1] Тверска — улица в Москва. ↑

[2] Харитон — черква в Москва. ↑

[3] Mon ange — ангел мой. Pachette — име ↑

[4] Симеон — черква в Москва ↑

ГЛАВА ОСМА

*Fare thee well, and if for ever,
Still for ever, fare thee well.*

Byron

I

Когато в парка на лицея
спокойно някога цъфтях,
четях охотно Апулея,
а Цицерона не четях,
и там напролет под светлика
на лебеди дочувах клика —
покрай води, посред трев
пред мен се Музата яви.
В килията ми пир направи
и изведнаж я озари:
тя моя млад стремеж откри,
възпя веселия, забави
и слава на бащи, деди,
и първи трепети в гърди.

II, III

За мен тогава бе повеля
прищявката на всяка страст;
с тълпата чувствата споделях
и Музата си в късен час
на пиршества аз водех шумни
или на спорове безумни;
на гостите със весел чар
поднасяше тя своя дар;
при чашка пееше, шумеше
като вакханка с пламнал взор
между другари, чийто хор
след нея буйно се влечеше.
И с волната си дружка бях
тъй горд в ония дни сред тях.

IV

Но скъсал сетне с тях съюза,
далеч избягах... тя — след мен.
Как често ласкавата Муза
по моя път в невесел ден
тешеше ме със разказ таен!
Как често по Кавказ омаен
като Лонора тя на кон
с мен яздеше по лунен склон!
Как често с нея по Таврида
аз слушах в нощния покой
шума на морския прибой
и шепота на Нереида —
дълбок, немлъкващ хор в нощта,
хвалебствен химн на вечността.

V

Забрави столични салони
и пирове, и суети
и под молдавски небосклони
тя в бедни шатри посети
чергари с мирни, прости нрави,
и подивя сред тях, забрави
речта на своите богове^[1],
за чужда реч, за звукове
и песйи на степта печална...
Но всичко пак се измени:
и ето я от много дни
госпожица провинциална
с тъжовна мисъл на лице
и с френска книжка във ръце.

VI

А днес на прием я довеждам
тя носи чара на степта;
със плаха ревност я поглеждам
сред тая светска суета.
През тесен ред аристократи,
военни, разни дипломати
и горди дами тя върви;
присяда, без да промълви,
любува се на дрехи, гости,
пристъпващи едни след друг
пред младата стопанка тук,
на ред любезности не прости,
на куп от дами, обкръжен
със тъмна рамка от мъже.

VII

Харесва тя речта им стройна,
осанката им горда днес
и тая пъстра, но спокойна
по чин и възраст жива смес.
Но кой в тълпата тук отбрана
като видение застана? —
За всички сякаш чужд е той.
И мяркат се в досаден рой
пред взора му лица презрени.
От гордост ли или от сплин
стои безмълвен и самин?
Но кой е той? Нима Евгений?
Нима е той?... Да, тъкмо той,
изчезналият наш герой.

VIII

Все тоз ли е — с една и съща
любима маска на чудак?
Или поусмирен се връща?
Какъв ще се представи пак?
Харолд ли, квакер ли, Мелмот ли,
набожен мъж ли, патриот ли,
отявлен ли космополит
или под друга маска скрит?
Или добър е по природа,
да кажем, като мен и вас?
Съвет му давам все пак аз
да скъса с миналата мода,
да бъде истинен поне...
— Познавате го? — Да и не.

IX

Защо тогава тъй притворно
злословите за него тук?
Дали за туй, че неуморно
следим и съдим всеки друг;
че пламенност непредпазлива
обижда ни или разсмива;
че ум преградите руши,
гнети дребнавите души;
че приказките често пъти
приемаме като дела;
че глупостта е празна, зла
и важно всякакви ги мъти;
че само посредствеността
е хляб за нашите уста?

Х

Блажен е, който млад на младост,
навреме сетне е узрял,
привикнал е на всяка гадост,
хлада житейски е търпял,
възвишен блян не е лелеял,
от светска сган не се чуждеял;
на дваисет — франт или смелчаг,
на трийсет — сключил сгоден бра
на петдесет е бил свободен
от всеки дълг, най-лек дори,
успехи, чинове, пари
да придобие бил е годен
и за когото неведнъж
са казвали: прекрасен мъж.

XI

Но тъжно е да схващаш ясно,
че си пропуснал младостта,
че си я лъгал всекичасно,
че те е мамила и тя;
че твоите хубави копнежи,
че бляновете твои свежи
изтляват, стъпкани в калта,
като обрулени листа.
О, как несносно е живота
да виждаш като дълъг ред
от обеда и взрян напред,
да пъплеш с всички без охота,
без нивга с тях да споделиш
това, що мислиш и кроиш.

XII

Несносно е на клюки шумни
да станеш прицел (казвам пак),
сред хора все благоразумни
да се прославиш за чудак,
за мрачен дух, за мъж особен,
за изрод, за човек злокобен,
дори за демон (образ мой).
Онегин, нашият герой,
(към него, Музо, пак води ни),
убил приятел на дуел,
без служба, без жена, без цел
до двадесет и шест години
живя без труд, гнездо не сви,
за нищо се не залови.

XIII

Обхванат бе от безпокойство —
променяше места, страни...
(Туй мъчно поносимо свойство
е кръст в живота за едни.)
Напусна селото, полето,
самотните дъбрави, дето
от призрака окървавен той
бе преследван всеки ден.
Заскита, без да се любува,
на тъмно чувство под гнета;
но както всичко на света,
омръзна му и да пътува;
И както Чацки тук на бал
от път се беше озовал.

XIV

Настъпва суетня голяма
и бръмва в миг салона цял
от шепот: приближава дама,
след нея — важен генерал.
Не бе тя хладна, горделива,
ни мълчалива, ни бърлива;
с подвижно тяло, с нагъл взор,
със нрав, несвикнал на отпор,
с превземки, с чувство на любимка.
И всеки израз в нея бе
спокоен, чист като небе.
Изглеждаше тя вярна снимка
на *comme il faut*... Шишков, прости
не мога...преведи го ти.

XV

Към нея дами идват близко,
с усмивка баби я следят,
мъже ѝ се покланят ниско
и скромния ѝ взор ловят;
край нея с тих вървеж девойки
минават в групи и на двойки;
по-гордо тук от всеки гост
надига генералът нос.
Макар и не дотам прекрасна,
но от нозе, та до глава
човек не би открил това,
което, модата всевластна
във лондонския знатен кръг
нарича vulgar^[2] — лош недъг.

XVI

И тази дума аз не мога
да преведа; макар че днес
на мода е у нас, на слога
едва ли правила би чест;
подхожда тя за епиграма...
Но връщам се към нашта дама
С безгрижна прелест поседя
при Нина Воронская тя;
а с мраморната хубост Нина
е Клеопатра на Нева;
но всеки би признал това:
че Нина, с блясък ненадминат
между красивите жени,
съседката не затъмни.

XVII

„Нима — помисли си Евгений. —
нима е тя? Не вярвам. Как?
От степните села смирени...“
Насочва той лорнета пак
— простолюдие, простащина.
и хвърля погледи нескромни
към таз, която му напомни
забравен лик от прежни дни.
„Насреща, княже, погледни:
кажи ми, знаеш ли коя е
с посланика онази там?“
А князът го оглежда ням.
— О, ти се пооткъсна, зная...
Ще те представя, ето на...
„Коя е?“ — Моята жена!

XVIII

„Оженил си се? Как тъй стана?“

— Ей тъй — дойде и моя ред.

„И тя е?“ — Ларина. „Татяна!

Бях неин някога съсед.“

— Така ли? Да вървим тогава.

Към нея князът приближава

и важно го представя той

като другар и сродник свой.

Макар до дън душа смутена

и смаяна да беше тя,

за миг все пак се овладя,

остана си непроменена:

запази съдържания тон,

и тих бе нейният поклон.

XIX

О, тя не само се не сепна,
не само се не изчерви,
но и с око дори не трепна,
и устни тя дори не сви.
Видя, загледан най-прилежно,
че в нея няма нищо прежно.
Поиска нещо да рече,
но...не можа. И ето че
запитва тя, а той отвърща:
кога пристигнал, где е бил,
кои места е посетил?
След туй към княза се обръща;
отиват си... А той смутен
стои, на странни чувства в плен.

XX

Нима е същата Татяна,
онази, на която той —
в градина, с летен здрач заляна,
далече, в селския покой —
душа за нравственост отворил,
наставнически бе говорил?
Той пази нейното писмо.
де младото сърце само
говори, без да се преструва.
И таз девойка, чийто плам
бе пренебрегнал нявга там,
бе тук — дали пък не сънува? —
и тя със него, о небе,
тъй смела, равнодушна бе!

XXI

Прибра се той със смут неясен,
замислен, както бе и въвн...
И блян, ту тъжен, ту прекрасен,
тревожи късния му сън.
Събужда се. „Какво? Писмо ли?“
Да, князът го покорно моли...
У тях таз вечер... „Боже мой!
При нея!“ О, ще иде той!
Написва отговор учтиво.
Що става? Сън или лъжа?
Що трепна в хладната душа,
до днес отпусната лениво?
Суетност ли? Каприз ли нов?
Или пък... истинска любов?

XXII

До десет той едва изтрая...
Ей бий часовникът... брои...
Ала недоброил до края,
при входа, ето го, стои...
Той влиза с трепет и...
замира сама княгинята намира;
две-три минути те седят,
без думица да промълвят.
И мрачен със снага превита.
неловък, той едва-едва
отвърща, понавел глава,
зает със мисъл упорита.
Той гледа само: тя седи
спокойна, както и преди.

XXIII

Съпругът идва. Той прекъсва
това неловко tete a tete^[3];
и спомен не един възкръсва
за лудориите безчет.
Но влизат гости; шумно става.
Беседата се оживява,
солена с доста светска злост; —
мълчи тук-там по някой гост;
а край Татяна в малка групи
друг разговор се поднови:
ту в леко бърбрене върви,
ту умно, без превземка глупа —
свободен, жив, по не и кух —
и той не дразни ничий слух.

XXIV

Тук беше на града отбора:
дворяни, модни образци,
и учени, и знатни хора,
и неизбежен брой глупци;
възстари светски хубавици,
опрецьфтели, зли девици,
пет-шест девойки без сърце
и без усмивка на лице;
посланик, що и тук тълкува
държавен някакъв въпрос;
старик парфюмен, белокоос,
що доста тънко се шегува,
но чийто остарял финес
изглежда, малко смешен днес.

XXV

И склонният към епиграми,
сърдит на всичко граф NN:
на скучните, бърбиви дами,
на чая, много подсладен,
на спора, който се подхвана
за два-три глупави романа,
на слуховете за война,
на своята собствена жена, —
на вестникарските заблуди,
на вензела на две сестри,
на падналия сняг дори —
да, всичко злост у него буди.
И дъщеря му бе дошла —
писклива, гърбава и зла.

XXVI

Тук бе и Р... с душа злоблива,
С ограничен и низък ум;
Сен-Прист, хаби си ти молива
по него не в един албум;
тук бе и друг диктатор бален,
от младите контета хвален,
чист, румен, ням, невъзмутим,
като изписан херувим;
и пътешественик случаен,
колосан франт, нахал надут,
с осанка на човек прочут —
възбуждаше той присмех таен;
и поглед с поглед разменен
бе съд над франта отегчен.

XXVII

С Татяна само тази вечер
зает бе нашият герой:
не с плахата девойка вече,
що влюбена видял бе той.
а с равнодушната княгиня,
със непристъпната богиня
на нашта царствена Нева.
О хора! Всеки във това
на Ева ми прилича — странно:
що бог му дал, не го влече;
змия към тайното дръвче,
към грях го мами непрестанно:
плода ти запретен му дай,
за да му бъде раят рай.

XXVIII

Как много се е изменила
Татяна в тоя свят отбран!
Как скоро тя е усвоила
обноските на своя сан!
Ни помен от онази нежна
девойка в тази тъй небрежна
жена, която дава тон
в един така блестящ салон...
Представя си как нощем бледа
за него чезне тя в мечти,
преди Морфей да долети,
как морно към луната гледа
с мечта — ведно да извървят
задружно земния си път.

XXIX

При всяка възраст сме покорни
на любовта като деца;
но пролет с бури благотворни
е тя за младите сърца:
под страстите ѝ те свежеят,
като поля цъфтят и зреят —
и ражда мощният живот
разкошен цвят и сладък плод.
Но в старост късна, безотрадна,
при залеза на наште дни,
тя носи скръбни сетнини.
Тъй бурите на есен хладна
превърщат вред лъки в блата
и брулят горските листа.

XXX

Не ще съмнение: в Татяна
е влюбен той като дете;
любовна мъка, с неџа сляна,
във погледа му се чете.
Не слушайки ума, поема
на жилището ѝ към трема,
отдето с трепет във гърди
подобно сянка я следи,
щастлив, ако на рамената
наметката ѝ, с дъх горещ,
поправил би, би дигнал вещь,
би ѝ докоснал с жар ръката
или пък би ѝ сторил път
сред полк ливреи^[4] някой път.

XXXI

А тя със нищо не отвръща,
не вижда, ако щеш, умри.
Приема го във своята къща,
пророни думици две-три,
понякога не му приказва,
дори не го и забелязва:
кокетства хитри туй не са,
че те не са и по вкуса.
Онегин почна да бледнее,
но в нея — нито капка жал;
съвсем е вече полинял,
от охтика ще заболее.
На лекари го пращат. Те —
на бани и не знам къде.

XXXII

Не тръгва той, а се терзае.
Готов е вече да върви
на оня свят, а тя нехае
(такъв е полът им, уви!),
надява се и пак настъпва
и упорит, не се отдръпва;
подобен на болник сега
той пише с немощна ръка
на тази, дето се не трогва.
Че малко полза въобще
в писмата има, спор не ще —
си мисли той, но изнемогва.
И пише страстно, пише с плам.
Писмото точно ще предам,

ПИСМОТО НА ОНЕГИН ДО ТАТЯНА

„Предвиждам: ще ви оскърби
това печално обяснение.
Ще блесне гордост и презрение
във погледа ви може би.
Що искам? И с какви ли цели
разкривам си душата вам?
На зло веселие не ще ли
аз повод с туй писмо да дам?
Съзрял у вас през дните прежни
в случайна среща чувства нежни,
да им повярвам не посмях:
по мил свой навик да се влюбя
и свободата да изгубя —
макар омръзнала, — не щях.
И друго бе ни разделило:

загина Ленски... И тогаз
от всичко на сърцето мило
сърцето си откъснах аз;
за всички чужд, като белязан,
аз мислех: с волност и покой
блажен ще бъдеш. Боже мой!
Как сбърках, как съм днес наказан!
Не, да ви виждам, да вървя
по стъпките ви без почивка,
с очи на влюбен да ловя
ваш поглед, жест или усмивка;
в беседи с вас да разбера
напълно вашто съвършенство,
пред вас бледнеещ да замра...
това, това е то блаженство!
Но съм лишен от туй; за вас
навред се мъкна тъй, наслука;
да, скъпи са и ден, и час,
а губя във напразна скука
едни ли час, един ли ден,
и тъй нерадостни за мен.
Животът ми е, знам, измерен;
по трябва, за да го ценя,
от сутринта да съм уверен,
че ще ви видя през деня...
Дано в молбата ми смирена
не видите (да пази бог!)
измама, хитрина скроена —
да блесне погледът ви строг.
Да бихте знала как ужасно
в любовна жажда аз горя,
как с разума си всекичасно
кръвта си гледам да смиря;
и как, измъчен, заридал бих,
прегърнал ваште колене —
молби, признания и жалби
излял пред вас за миг поне;

а при това привидно хладен
да водя разговор и спор
и да ви гледам с весел взор,
потиснал своя порив жаден!
Не мога вече по неволя
да водя в себе си борба;
решено е: на вашта воля
предавам своята съдба.“

XXXIII

Но няма отговор. Унива,
и второ, трето праша той;
пак няма отговор. Отива
веднъж на бал у сродник свой...
Насреща — тя. Каква сурова!
Ни взор, ни дума към тогова,
що мил й бе. У! Зимен мраз
я обкръжава в тоя час.
Тя сдържа с вид и горд, и скромн
негодувание в уста!
От смут и сълзи — ни следа,
от състрадание — ни помен.
Той вижда: в нейните очи
единствен само гняв личи.

XXXIV

А може би боязън тайна,
че хората или мъжът
ще схванат слабостта случайна,
ще се разкрие тъй грехът...
Надежда няма — ясно то е.
Проклел това безумство свое,
той пак избяга от света
в предишната си самота.
Припомни си във кабинета,
във който мълком се прибра,
че нявга същата хандра
го беше погнала, додето
за шията го улови
и в този тъмен кът го сви.

XXXV

И пак зачете безразборно.
Прочете той Гибон, Русо,
Манзони, Хердера (повторно),
Мадам дьо Стал, Биша, Тисо;
прочете още Фонтенела,
Шамфора и скептика Бела,
и наши някои дори;
прочете алманаси три,
списания с поуки разни, —
в които бях преди ласкан,
а напоследък съм руган:
но първото ме днес не блазни,
а второто не е беда.
E sempre bene^[5], господа.

XXXVI

Какво? Очите му четяха,
но духом бе далече той;
а вдън душата се тълпяха
копнежи, скърби, мисли рой.
И много страници прочете,
но друго той през редовете
откриваше по някой ден
с духовния си взор вгълбен.
То бяха приказки сърдечни,
предания от стари дни,
чудати сънища едни,
прокоби, спомени далечни,
заплахи, слухове, писма
от млада, влюбена мома.

XXXVII

В едно унасяне сънливо
изпада постепенно той;
въображението живо,
реди картини — пъстър рой.
Ту вижда: на постеля снежна,
безмълвен, в поза безметежна,
лежи млад момък непокрит,
и чува глас: „Какво? Убит!“
Ту спомня врагове клюкари,
клеветници, страхливци зли,
жени-изменници или
презрени нявгашни другари;
ту селски дом отпред с цветя,
прозорец и на него... тя!...

XXXVIII

С душа, във книгите скована,
едва не се побърка той
или поет едва не стана —
той, бившият бездарник мой.
Като от мощен магнетизъм.
от стиховия механизъм
понявга биваше обзет.
Как бе подобен на поет,
когато, бледен, в кабинета
до огъня седеше сам
и изтървеше някак там —
ту мъркайки си „Benedetta“^[6],
ту „Idol mio“^[7] с порив нов —
списание или пантоф.

XXXIX

Летяха дни; дойде промяна:
лът южен въздуха съгрят...
Онегин пак поет не стана,
не се побърка, не умря.
И пролет с призив животворен
го буди в къта му затворен,
където презимува той
като мармот^[8] в сънлив покой;
излиза в утрен час и празен,
в шейна покрай Нева лети;
изсеченият лед блести
на слънцето; нечист, разгазен,
топи се уличният сняг.
Къде се носи в своя бяг?

XL

Къде ли днес ще се отбива?
Отгатнахте: при нея пак —
при своята Таня пак отива
непоправимият чудак.
Като мъртвец минава трема;
в салойа влиза, дъх поема —
и нийде живо същество.
Отваря пак врата... Какво
го порази с такава сила?
Сама, в домашно облекло;
княгинята седи в кресло,
печална, бледна, поглед впила
в писмо, подпряла на ръце
обляното в сълзи лице.

XLI

О, кой ли нейните страдания
във този миг не би видял!
Кой бедната предишна Таня
в княгинята не би познал!
С безумна жалост в миг Евгений
пред нея падна на колене;
тя трепва само и мълчи,
и свела морните очи.
без гняв го гледа... Странна
двойка. Във взора му погаснал
тя молба и укор ням видя;
разбра го: простата девойка,
потънала в мечти, в тъга,
възкръсна в нея, пак сега.

XLII

Не го повдига тя, потръпва,
и гледайки го все така,
от жадната уста не дръпва
безчувствената си ръка.
Но за какво ли замечтана
стои в мълчание Татяна?
Най-после твърдо устни сви.
„Станете — тихо промълви, —
ще ви говоря откровено.
Вий помните ли оня час,
кога в градината у нас
ний срещнахме се, как смирено
аз вашият студен съвет
изслушах? Днес е моят ред.“

XLIII

Аз бях, Онегин — помислете, —
по-млада, по-добра тогаз;
обикнах ви: и що кажете,
в сърцето ви намерих аз?
Отвърнахте с една суровост.
Нали? За вас не беше новост
на скромна дева любовта?
Замръзва ми и днес кръвта,
щом спомня, свят ми се завие...
А тази проповед от вас...
Но прав сте бил: във оня час
достойнство проявихте вие;
и аз сега не ви коря,
а от душа благодаря.

XLIV

Тогаз — нали? — в живота скромн,
на протичка мома с вида,
не ви се нравех... Но защо ме
преследвате сега в града?
Защо на мен вий поглед спряхте?
Дали за туй, че ме видяхте
сред висшия охолен свят?
Че мъж ми — знатен и богат —
в сражения е бил раняван,
та ни ласкай самият двор?^[9]
За туй ли, че такъв позор
за хората би бил забавен,
и той би ви донесъл днес
навярно блазнецъ ви чест?

XLV

Аз плача... Нявгашната Таня
вий в мене виждате, нали?
Към вас все още почит храня,
затуй ме толкова боли.
Строг укор аз бих — предпочела
пред тая слабост, вас довела
сега до сълзи и писма...
Бях влюбена и аз сама;
тогава честност проявихте,
към мене жалост ви обзе...
А днес сте в моите нозе!
Защо така се променихте?
Нима умът ви няма власт
над вашата дребнава страст?

XLVI

Онегин, накитът, златото,
разкошът, блясъкът фалшив,
успехите ми в обществото,
ст забавите в дома красив —
защо са ми? Бих дала с радост
тоз шум и тази маскарадноост
за онзи дом, не тъй голям,
за лавицата с книги там,
за двора, дивата градина,
Онегин, дето нявга с вас
за първи път се срещнах аз,
за гроба във оназ долина,
де мойта няня в родна пръст
лежи под вейчици и кръст.

XLVII

А щастието бе възможно
и толкоз близко! Но... съдба!
И моето сърце тревожно
послуша майчина молба:
„със сълзи ме заклина, моли...
Как да откажа и защо ли?
Приех в един съдбовен ден
и моят жребий бе решен —
принудих се да се омъжа.
Да, оставете ме от днес;
знам имате достойнство, чест...
Обичам ви (защо да лъжа?),
но вярна ще съм аз на друг,
когото назовах съпруг.“

XLVIII

И тя излезе. А Евгений
стои като от гръм сразен.
На чувства, бурно разразени,
Сърцето му сега е в плен.
Но чу се вън звънтеж на шпори:
вратата князът с шум отвбри...
Тук вече нашия герой
в минута зла, четецо мой,
завинаги ще изоставим.
Отдавна по света вървим
със него; днес ще се простим...
Но нека поздрав си отправим
едни на друг (нали?). Ура!
До бряг се корабът добра.

XLIX

Какъв си, кой си — туй не зная,
читателю, не те лъстя,
но искам с теб сега накрая
като с другар да се простя.
Дали ти в строфите небрежни
си дирил спомени метежни,
сърдечни трепети или
картини, думи — остри, зли,
пък даже граматични грешки,
дано от моя труд си взел
поне троха за своята цел:
за развлечения, насмешки,
за критики или мечти
и... да се разделим, прости!

L

Прости и ти, мой спътник странен,
и ти, мой верен идеал,
и ти, мой скромнен, постоянен,
жив труд, сърцето ми владял:
познах с теб творчески победи,
другарски сладостни беседи,
забрана в бури и злини.
Изминаха се много дни,
откакто младата Татьяна с Онегин,
в блян новороден,
се бяха мярнали пред мен —
и с тях обхватът на романа
като в магически кристал
неясно бе се очертал.

LI

Но тези, на които вече
съм чел началните глави —
едни са някъде далече,
а други в гроба са, уви!^[10]
Без тях героя дорисувах.
А ти, с която аз тъгувах —
Татяна, моят идеал...
несретен беше твоят дял.
Блажен е, който свърши рано,
бокала с вино недопил,
и който се е разделил
с живота, недочел романа,
тъй както, драги, в тоя час
с Онегин се разделям аз.

[1] Речта на своите богове — езикът на поезията. ↑

[2] Vulgar — простолудие, простацина ↑

[3] Tete a tete — среща, разговор насаме. ↑

[4] Ливреи — официални лекейски дрехи; в случая самите лакеи

↑

[5] E sempe bene — И тъй, отлично ↑

[6] „Benedetta“ — Благословена (итал. песен) ↑

[7] „Idol mio“ — мой кумир (итал. романс) ↑

[8] Мармот — вид гризач. ↑

[9] Та ни ласкай самият двор — тоест дворецът ↑

[10] Трети и четвърти стих са по думите на поета Саади. — Б. пр.

↑

ПРЕВОД НА ЕПИГРАФИТЕ

Епиграфът към целия роман. Той беше изпълнен със суетност, а още повече — с онзи вид гордост, която кара човека да признава с еднакво безразличие както добрите, така и лошите си постъпки, вследствие на чувство за превъзходство, може би въображаемо. (Из едно частно писмо.)

Към глава първа. И бърза да живее, и бърза да чувства (да изпита всяко чувство). (От стихотворението „Първи сняг“ на княз Вяземский.)

Към глава втора. О село! (Обръщение в една сатира на римския поет Хораций.) О Русия!

Към глава трета. Тя беше девойка, тя беше влюбена. (От поемата „Нарцис“ на френския поет Малфилатър.)

Към глава четвърта. Нравствеността е в природата на нещата. (Думи, казани от Некер на Мирабо.)

Към глава пета. О, не знай тия страшни сънища, моя Светлана! (От баладата „Светлана“ на Жуковски.)

Към глава шеста. Там, под облачните и къси дни, се раждат хора, на които не е болно да умират (без болка посрещат смъртта). (От една канцона на италианския поет Петрарка.)

Към глава седма. Москва, любима дъщеря на Русия, къде ще намеря равна на тебе? (От стихотворението „Освобождението на Москва“ на Дмитриев.) Как да не обичаш родната Москва? (От поемата „Пирове“ на Баратиински.) Да нападаш Москва! Ето какво значи да видиш света! А къде е по-хубаво? Където нас ни няма. (От драмата „От ума си тегли“ на Грибоедов.)

Към глава осма. Прощавай и ако е завинаги, то завинаги прощавай. (Начало на Байроново стихотворение.)

ПОЯСНЕНИЯ

ГЛАВА ПЪРВА

- II. Руслан и Людмила — герои на едноименна поема от Пушкин.
„Но Северът на мен вреди“. — Романът е почнат в Бесарабия.
- V. Педант — тук думата е употребена в смисъл на „свободомислещ“.
- VI. Ювенал — римски поет-сатирик.
Вергилий — римски поет.
- VII. Омир — древногр. поет, автор на „Илиада“ и „Одисея“.
Теокрит — древногр. поет, автор на идилии.
Алам Смит — английски икономист и философ.
- VIII. Публий Овидий Назон — римски поет, изпратен на заточение при устието на Дунав.
- XII. Фоблас — герой на романа „Похождепията на кавалера Фоблас“ от френския писател Лунре-де-Кувре.
- XVI. Каверин — хусарски офицер, приятел на Пушкин.
- XVII. „Федра“ — трагедия от Расин (фр. драматург).
„Клеопатра“ — трагедия от Волтер, (фр. писател)
Моина — героиня от трагедията „Фингал“ от Озеров!
- XVIII. Фонвизин — писател от времето на Екатерина II.
Княжнин — писател-драматург от XVIII век.
Озеров — (писател-драматург от XVIII и началото на XIX век.
Семьонова — знаменита драматическа актриса.
Катенин — писател и критик, съвременник на Пушкин.
Корней — френски писател-драматург.
Шаховской — автор на много комедии.
Дидло — известен балетмайстор.
- XIX. Терпсихора — муза на танца (от древногр. митология).
- XX. Истомина — прочута балерина и хубавица.
- XXIV. Жан Жак Русо — френски писател и мислител.
Грим — немски посланик в Париж, енцикл., писал на френски.
- XXV. Чаадаев — философ и публицист, приятел на Пушкин.
Венера — богиня на любовта (от римската митология).
- XXXII. Флора — богиня на цветята (от римската митология).

Диана — богиня на луната(от същата).

XXXVIII. Чайлд Харолд — герой на едноименна поема от Байрон.

XLII. Жан Батис Сей — френски икономист.

Бентам — английски юрист и философ.

XLVIII. Торквато Тасо — италиански поет от времето на Възраждането.

„Като известния пиит“ (поет) — Муравьов.

XLIX. Брента — река в Италия.

Лирата на Албиона — поезията на Байрон.

Петрарка — прочут италиански поет от времето на Възраждането, автор на любовни песни.

L. Заточен в Одеса, Пушкин замислил да избяга в чужбина.

„Към мойта Африка“ — по майчина линия Пушкин имал африкански произход.

LVII. „Девойка от Кавказ“ — героиня от поемата „Кавказки пленник“.

„И на салгирски бряг робини“ — от поемата „Бахчисарайски фонтан“.

LX. Крайневски град — Петроград, дето Пушкин изпратил първата глава.

ГЛАВА ВТОРА

V. Фармасон от франкмасон — член на тайно общество за нравствено усъвършенствуване. Тук — в смисъл на бунтовник.

VI. Гьотинген — университетски град в Германия.

Кант — голям немски философ.

Фридрих Шилер — велик немски поет.

Йохан Волфганг Гьоте — гениален немски поет.

XXIX. Ричардсън — английски писател, представител на сантиментализма.

XXX. Грандисън — герой на едноименен роман от Ричардсън.

Ловлас — герой на Ричардсънов роман.

XXXV. Св. Троица — християнски празник.

XXXVII. Poor Yorick! (Бедният Йорик!) — възклицание на Хамлет пред черепа на придворния шут.

Очаковски медал — по името на гр. Очаков (от Руско-турската война).

XL. Лета — река на забравата в задгробния свят (от древногр. митол.).

ГЛАВА ТРЕТА

II. Еклога — отбор пастирски стихотворения.

Филида — име, употребявано в антични песни.

V. Светлана — героиня на едноименна поема от Жуковски.

Вандайк — знаменит фламандски художник.

IX. Юлия Волмар — героиня на „Нова Елоиза“ от Русо.

Сен — Прьо — любимият на Юлия Волмар.

Малек Адел — герой на роман от г-жа Котен.

Дьо Линар — герой на автобиогр. повест „Валерий“ от баронеса Крюднер.

Вертер — герой на романа „Страданията на младия Вертер“ от Гьоте.

X. Клариса — героиня на романа „Клариса Гарлоу“ от Ричардсън.

Делфина — героиня на едноименен роман от г-жа дьо Стал.

XII. „Вампир“ — повест, приписвана на Байрон.

„Мелмот“ — роман от Матюрин.

„Кореар“ — поема от Байрон.

„Сбогар“ — роман от Шарл Нодие.

XIII. Феб — епитет на Аполон, бог на поезията (от древногр. митология).

XXII. „Надежда всяка остави“ — част от надписа на вратата на ада (в „Божествена комедия“ от Данте).

XXVI. „И тъй, тя писа по французки“. — Във висшето руско общество се говорело и пишело по френски.

XXVII. „Благонамереный“ — списание на А. Е. Измайлов.

XXVIII. Академик с барета, семинарист в шал — учени жени.

XXIX. Богданович — известен руски поет.

Парни — френски поет.

XXX. „Певец на нежна мъка и пирове“ — Баратински, който в това време отбивал военната си служба във Финландия.

XXXI. „Вълшебният стрелец“ (Фрайшюц) — опера от Вагнер.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

XIV. Химен или Хименей — бог на брачните връзки (от древногр. митология). XXVI. Шатобриан — френски пиетел-романтик.

XXX. Ф. П. Толстой — руски художник от XIX век.

XXXI. Языков — поет от времето на Пушкин.

XXXII. Фанфара, маска и кинжал — символ на класическия театър.

XXXIII. „Чуждо мнение“ — сатира, в която Дмитриев осмива одописеца.

XXXVII. Гюлнара — героиня в поемата „Корсар“ от Байрон.

Хелеспонт — древно название на Дарданелите, които Байрон преплувал.

XLIII. Прад — френски публицист и писател.

Валтер Скот — английски писател.

XLV. „Клико“, „Моета“ — видове шампанско.

Ипокрена — вълшебен извор, символ на вдъхновението (от древногр. митология).

XLVI. „Бордо“ — френско вино.

„Аи“ — вид шампанско.

XLVII. „... между вълка и псето“ (френски идиом) — здрач.

L. Лафонтен — автор на много семейни романи.

ГЛАВА ПЕТА

III. „Друг наш поет...“ — княз Вяземский.

„За младата финландка пъл“ — Баратински.

VIII. Припевът за котката („Зовут кот кошурку в печурку спать“) предвещава сватба; а другият (за богатите селяни) — загуба, смърт.

IX. „Вас как ви казват?“ — вид гадание, чрез което руските моми някога узнавали името на бъдещия си съпруг.

X. Светлана — при подобно гадание видяла страшни образи.

XII. Сенека — римски държавник и философ, възпитател на Нерон, от когото бил осъден на смърт.

„Моден журнал“ — женско списание за моди.

Мартин Задека — мним автор на гадателни книги.

XIII. „Малвина“ — френски роман.

Мармонтел — плодовит френски писател.

„Петриада“ — героична поема от А. Грузинцев.

XXVI. Буянов — герой в поемата „Опасният съсед“ от чичото на Пушкин.

XXXV. Вист, ломбер, бостон — игри на карти.

XXXVI. Робер — партия при игра на карти; в началото на нов робер играчите сменят местата си.

XL. Албани — италиански живописец.

ГЛАВА ШЕСТА

V. Регул — римски консул, идеален гражданин и патриот, държал се мъжествено в плен у врага.

Вери — парижки гостилничар.

VII. Хораций — римски поет.

XX. Делвиг — поет, приятел на Пушкин.

ГЛАВА СЕДМА

IV. Епикуреец — последовател на древногръцкия философ Епикур, който учел, че щастието е в удоволствията на живота.

Левшин — писател-стопановед.

Приам — последният цар на Троя, многодетен баща на патриархално семейство.

XIX. „И статуйката — мъж чугунен“ — статуетка на Наполеон.

XXXIV. Циклопи — великани, които работели в ковачницата на бог Хевест. (От древногръцката митология.)

XXXVII. Кремъл — старата крепост на Москва.

L. Мелпомена — муза на трагедията (от древногр. митология).

Талия — муза на комедията (от същата).

Терпсихора — муза на танца (от същата).

LV. „Възпявам своя млад приятел“ и т. н. — Пушкин пародира класическата поема, която непременно почвала с обръщение към музата.

ГЛАВА ОСМА

I. Царскоселский лицей — средно училище, основано от Александър I за деца на дворяни.

Апулей — римски философ. Цицерон — бележит римски оратор.

III. Вакханка — жрица на Бакхус (бог на виното); преносно — жена, изпаднала в сладострастно изстъпление.

IV. Ленора — героиня от едноименна балада на Бюргер.

Таврида — древно название на Крим.

Нереида — морска нимфа.

VIII. Квакер — последовател на една английска протестантска секта.

Мелмот — виж пояснение на глава трета.

Космополит — човек, който се чувства гражданин на целия свят.

XII. Демон — образ от едноименно стихотворение на Пушкин.

XIII. Чацки — герой в комедията „От ума си тегли“ на Грибоедов.

XIV. Шишков — писател, борил се с чуждиците в руски език.

XVI. Клеопатра — египетска царица и красавица.

XXV. „На вензела на две сестри“ — вензел, с който императрицата удостоявала придворните дами.

XXVI. Сен-Прист — карикатурист от Пушкиново време.

XXVII. Ева — първата жена, която сътворил бог (според Библията).

XXVIII. Морфей — бог на съня (от древногр. митология).

XXXVI. Гибон — английски историк.

Манзони — италиански романист.

Хердер — немски философ и поет.

Мадам дьо Стал — френска писателка.

Биша — френски лекар и психолог.

Тисо, Фонтенел, Шамфор — френски писатели.

Чарлс Бел — английски писател и анатомист.

LI. Началното четиристишие на тази строфа е по думите на персийския поет Сади (Саади) от XIII век.

Издание:

А. С. ПУШКИН

ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН

Руска

Първо издание

БИБЛИОТЕКА ЗА УЧЕНИКА

Литературна група IV

Редактор Неделчо Драгиев

Художник Величко Койчев

Художник-редактор Васил Йончев

Техн. редактор Александър Димитров

Коректор Наталия Кацарова

Дадена за набор на 14. V. 1971 г. Подписана за печат на 20. VIII.
1971 г. Излязла от печат през октомври 1971 г. Формат 84×106/32.

Печатни: коли II 1\2, Издателски коли 8,74

Цена 0.46 лв.

Издателство „Народна култура“ — София, ул. „Гр.Игнатиев“ 2а
ДПК „Димитър Благоев“ — София, ул. Н. Ракитин 2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.